

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ, ПСИХОЛОГІЇ ТА БЕЗПЕКИ

Кафедра фінансів та обліку

**МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВОГО
КОНТРОЛЮ ЗА НЕЛЕГАЛЬНИМИ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ**

кваліфікаційна робота

здобувача вищої освіти

2 курсу денної форми навчання

КОРОЛЮКА Олександра Ігоровича

Науковий керівник

кандидат економічних наук, доцент

МАРУШКО Надія Семенівна

Рецензент

Кандидат економічних наук, доцент

ВОЛЯНИК Галина Михайлівна

Кваліфікаційна робота допущена до захисту

„07” грудня 2023 р., протокол № 5

завідувач кафедри фінансів та обліку,

(підпис)

(МЕЛЬНИК С. І.)

Львів
2023

АНОТАЦІЯ

КОРОЛЮК О.І. Міжнародна практика здійснення фінансового контролю за нелегальними фінансовими потоками. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Львівський державний університет внутрішніх справ МВС України, Львів, 2023.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню теоретичних основ та надання практичних рекомендацій щодо здійснення фінансового контролю за нелегальними фінансовими потоками. Розглянуто основні дефініції фінансового контролю та його роль у сучасній економіці, досліджено ключові принципи, форми фінансового контролю та їхні особливості, проведено аналіз індикаторів та методів оцінки нелегальних фінансових потоків, проаналізовано формування незаконних фінансових потоків у сучасних глобалізованих умовах, вивчено досвід інших країн щодо державного фінансового контролю та його результативність, досліджено інноваційні підходи та технології, які можуть бути використані для покращення системи фінансового контролю та можливості їх впровадження у практиці фінансового контролю в Україні.

Ключові слова: фінансовий контроль, нелегальні фінансові потоки, принципи, форми та методи фінансового контролю, інноваційні підходи та технології в системі фінансового контролю.

ANNOTATION

Korolyuk O.I. International Practices in Implementing Financial Control over Illegal Financial Flows. - Manuscript.

Qualification work for the degree of «Master» in the specialty 072 «Finance, Banking, and Insurance.» - Lviv State University of Internal Affairs of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Lviv, 2023.

This qualification work is dedicated to exploring theoretical foundations and providing practical recommendations for implementing financial control over illegal financial flows. It delves into the fundamental definitions of financial control and its role in the modern economy. The study investigates key principles, forms of financial control, and their peculiarities, conducts an analysis of indicators and methods for assessing illegal financial flows, scrutinizes the formation of illicit financial flows in contemporary globalized conditions, examines the experiences of other countries regarding state financial control and its effectiveness, and explores innovative approaches and technologies that can enhance the financial control system and their potential for implementation in the practice of financial control in Ukraine.

Keywords: financial control, illegal financial flows, principles, forms and methods of financial control, innovative approaches and technologies in the financial control system.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА НЕЛЕГАЛЬНИМИ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ	8
1.1. Фінансовий контроль: базові дефініції, принципи та форми.....	8
1.2. Сучасні індикатори оцінки нелегальних фінансових потоків.....	14
Висновки до розділу 1	21
РОЗДІЛ 2. ІНСТРУМЕНТИ МІЖНАРОДНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА НЕЛЕГАЛЬНИМИ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ ..	23
2.1. Методи оцінки та контролю за нелегальними фінансовими потоками .	23
2.2. Діагностика незаконних фінансових потоків у сучасній глобалізаційній економічній системі	29
Висновки до розділу 2	37
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ ПРАКТИКИ ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА НЕЛЕГАЛЬНИМИ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ	39
3.1. Міжнародна практика здійснення державного фінансового контролю та можливості її впровадження в Україні.....	39
3.2. Використання інноваційних підходів до реформування системи фінансового контролю за нелегальними фінансовими потоками	46
Висновки до розділу 3	52
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	57
ДОДАТКИ	63

ВСТУП

В умовах глобалізації фінансових ринків нелегальні фінансові потоки можуть легко переміщуватися через різні країни, що може призвести до фінансових криз та втрати фінансової стабільності. Разом з тим, нелегальні фінансові потоки часто пов'язані з корупцією. Вивчення та впровадження міжнародного досвіду та кращих практик у сфері фінансового контролю допомагає не тільки розвивати ефективні інструменти контролю, а боротися з корупцією та забезпечувати чесне використання фінансових ресурсів. Ефективний фінансовий контроль часто вимагає співпраці між країнами та міжнародними організаціями. Дослідження міжнародного досвіду сприяє розвитку механізмів міжнародної співпраці та обміну інформацією для боротьби з нелегальними фінансовими потоками.

З урахуванням цих аспектів, дослідження міжнародної практики здійснення фінансового контролю за нелегальними фінансовими потоками стає надзвичайно актуальним завданням для країн та міжнародних організацій у сучасному глобалізованому світі.

Проблеми оцінки нелегальних фінансових потоків та основних способів та механізмів легалізації злочинних доходів вже привертала увагу багатьох науковців, як вітчизняних, так і зарубіжних. Зокрема, дослідження цієї теми проводили Дж. Андерсен, Р. Баранов, Д. Боярчук, В. Дмитренко, О. Ключка, А. Кобхам М. Колін, Н. Москаленко, О. Панасюк, В. Піхоцький та інші вчені. Однак, слід відзначити, що міжнародна практика здійснення фінансового контролю за нелегальними фінансовими потоками постійно змінюється, і це створює необхідність у нових дослідженнях та аналізі.

У написанні кваліфікаційної роботи з даної теми наш основний акцент буде зосереджений на оцінці нелегальних фінансових потоків у глобалізаційному вимірі. Основою дослідження слугуватиме інформація, що міститься в літературних джерелах, статистичних даних та інших доступних джерелах. Дослідження буде спрямоване на аналіз актуальних питань у цій

галузі та на визначення нових стратегій і рішень, які відповідають сучасним викликам та ризикам в сфері фінансового контролю за нелегальними фінансовими потоками.

Метою наукового дослідження є вивчення теорії та практики фінансового контролю за нелегальними фінансовими потоками. Для досягнення мети визначені наступні завдання:

- розглянути основні дефініції фінансового контролю та його роль у сучасній економіці, дослідити ключові принципи, форми фінансового контролю та їхні особливості.
- проаналізувати сучасні індикатори та методи оцінки нелегальних фінансових потоків.
- розглянути різні методи, які використовуються для оцінки та контролю за нелегальними фінансовими потоками, вивчити інструменти та технології, що допомагають виявити нелегальні фінансові операції.
- провести діагностику та аналіз незаконних фінансових потоків у сучасних глобалізованих умовах.
- проаналізувати досвід інших країн щодо державного фінансового контролю та його результативність, вивчити можливості та обмеження впровадження подібного досвіду в Україні.
- дослідити інноваційні підходи та технології, які можуть бути використані для покращення системи фінансового контролю та можливості їх впровадження у практиці фінансового контролю в Україні.

Об'єктом дослідження є система фінансового контролю нелегальних фінансових потоків на національному та міжнародному рівні.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні основи покращення системи фінансового контролю за нелегальними фінансовими потоками з впровадження міжнародної практики.

Методи дослідження. У роботі використовується діалектичний метод, який був застосований для ретельного вивчення сутності поняття «нелегальні фінансові потоки». Також використовується метод системного аналізу, що

надає можливість провести докладний аналіз цих нелегальних фінансових потоків і виявити взаємозв'язки між їх складовими, а також розробити систему контролю над ними. За допомогою статистичних методів була проведена оцінка обсягу та характеристик нелегальних фінансових потоків. Результатом поєднання системного підходу, історичного методу, методів аналізу та синтезу стало систематизоване узагальнення існуючих теоретичних положень, які стосуються визначення окремих дефініцій та явищ. Для вирішення інших поставлених завдань використовувалися такі методи як аналіз, моделювання, спостереження, узагальнення, опис, порівняння та інші методи дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у:

- виділення ключових ознак ефективної системи фінансового контролю, що включають незалежність органів контролю, об'єктивність, та перевірку ефективності витрат бюджетних коштів, що допомагає чітко визначити критерії успішної системи контролю та створює основу для подальших досліджень;
- підкреслення важливості використання сучасних технологій та інноваційних підходів у системі фінансового контролю, що визначає актуальність впровадження технологічних рішень для покращення ефективності та забезпечення транспарентності;
- наголошення на необхідності забезпечення незалежності та ефективності антикорупційних органів та Рахункової палати, що формує важливість боротьби з корупцією у сфері фінансового контролю та зміцнення інституційної спроможності цих органів.

Основний зміст роботи. В першому розділі висвітлено сутність фінансового контролю, його принципи та форми, а також зміст та класифікацію нелегальних фінансових потоків.

Другий розділ присвячено методам оцінки та контролю за нелегальними фінансовими потоками та проведено діагностику нелегальних фінансових потоків на рівні глобалізації.

У третьому розділі розкрито особливості міжнародної практики, визначено можливості та обмеження впровадження подібного досвіду в Україні та окреслені інноваційні підходи до реформування системи фінансового контролю за нелегальними фінансовими потоками.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота включає в себе вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел і додатки. Загальний обсяг роботи складає 56 сторінку тексту та включає 6 таблиць, 9 рисунків і 2 додатки. Список використаних джерел містить 54 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА НЕЛЕГАЛЬНИМИ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ

1.1. Фінансовий контроль: базові дефініції, принципи та форми

Економіка України функціонує в особливих умовах війни, і це створює специфічні виклики та вимоги до системи фінансового контролю. Відомо, що у зв'язку з війною Україна змушена виділяти значні кошти на безпеку, оборону та військові операції. Збільшення бюджетних видатків потребує ефективного фінансового контролю, щоб уникнути корупції та забезпечити ефективне використання коштів. Більше того, Україна отримує міжнародну допомогу та фінансову підтримку, що вимагає дотримання високих стандартів фінансового контролю та звітності перед міжнародними партнерами. Разом з тим, існує підвищений ризик корупції, особливо в оборонній сфері та галузях, пов'язаних з військовими закупівлями, а фінансовий контроль є ключовим інструментом для боротьби з цими ризиками.

У військових умовах ефективний фінансовий контроль за нелегальними фінансовими потоками є критично важливим для забезпечення стабільності, національної безпеки та ефективного використання ресурсів. Тому розвиток та зміцнення системи фінансового контролю є надзвичайно важливим завданням для України в умовах війни. Вивчення міжнародного досвіду у цій сфері дозволить забезпечити умови для євроінтеграції, а саме є гармонізацію законодавства зі стандартами та нормами у сфері фінансового контролю. Загальновідомо, що міжнародні стандарти та норми часто відображають найкращу практику та досвід у сфері фінансового контролю. Гармонізація дозволяє використовувати цей досвід для поліпшення системи фінансового контролю в Україні. Міжнародні стандарти часто спрямовані на забезпечення ефективності та прозорості у фінансовому управлінні та контролі.

В наукових дослідженнях приділяється значна увага вивченню категорії «державний фінансовий контроль». Проте, доцільним, на наш погляд є систематизація змісту цієї категорії. В табл. 1.1. наведено основні підходи до дефініції поняття «фінансовий контроль».

Таблиця 1.1.

Підходи до змісту поняття «фінансовий контроль»

Автори	Поняття «фінансовий контроль»
1	2
Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [47]	Фінансовий контроль забезпечується органом державного фінансового контролю через проведення державного фінансового аудиту, інспектування, перевірки закупівель та моніторингу закупівлі. Крім цього, у ст. 3 вказаного Закону державний фінансовий аудит визначається як різновид державного фінансового контролю і полягає у перевірці та аналізі органом державного фінансового контролю фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку й достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю.
Господарський кодекс України [30]	Державний фінансовий контроль полягає у здійсненні перевірки та аналізу фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна.
Закон України «Про Рахункову палату» [48]	Державний зовнішній фінансовий контроль (аудит) забезпечує Рахункова палата шляхом здійснення фінансового аудиту, аудиту ефективності, експертизи, аналізу та інших контрольних заходів
Піхоцький В. Ф. [44]	Державний фінансовий аудит - це форма державного фінансового контролю, що спрямована на допомогу бюджетним установам, державним підприємствам, а також суб'єктам господарювання, які отримують державні активи, для попередження фінансових правопорушень, ефективного використання державних та комунальних активів, законності ведення бухгалтерського обліку та складання правдивої фінансової звітності.
Романів Є.М. [50]	Державний фінансовий контроль - це одна з найважливіших функцій державного управління, що має виявляти невідповідність установленим нормам, оцінювати вплив таких невідповідностей на господарську діяльність, визначати причини їх виникнення та надавати рекомендації органам влади. Державний фінансовий аудит - це форма фінансового контролю, яку порівняно недавно почали використовувати в державному управлінні України. В інших країнах фінансовий аудит трансформувався на одну із основних форм проведення фінансового контролю [20, с. 33].
Мельник О. П. [35]	Фінансовий аудит розглядається як складова частина внутрішнього державного фінансового контролю. Державний внутрішній фінансовий контроль складається з трьох основних елементів: внутрішнього контролю, внутрішнього аудиту та їх гармонізації. Метою державного внутрішнього фінансового аудиту є надання незалежних рекомендацій, спрямованих на поліпшення функціонування органів публічного сектор

Отже, в науковій літературі поняття фінансовий контроль отожднюється фінансовим аудитом, та державний фінансовий аудит є ключовою формою державного фінансового контролю, спрямованою на оцінку ефективності використання бюджетних коштів і інших активів держави у бюджетних установах, державних підприємствах та підприємствах суб'єктів господарювання. Він також спрямований на запобігання фінансовим порушенням, перевірку правильності бухгалтерського обліку та достовірності фінансової звітності. Крім того, необхідно встановити єдиний підхід до розуміння системи державного фінансового контролю в Україні та визначення ролі державного фінансового аудиту в цій системі.

В подальшому, забезпечення дієвого механізму фінансового контролю в Україні вимагає вивчення та адаптація міжнародного досвіду у сфері державного фінансового контролю з метою підвищення ефективності та дієвості національної системи фінансового контролю.

Фундаментальним документом для більшості країн у сфері зовнішнього державного контролю є Лімська декларація, яка не надає конкретних рекомендацій щодо призначення та термінів повноважень членів вищого контрольного органу [19, 27]. Проте, Стаття 6 Лімської декларації визначає, що процедура призначення і звільнення членів вищого контрольного органу повинна відповідати конституційному устрою країни. Також ця стаття вимагає гарантування незалежності членів вищого контрольного органу. Стаття 14 Лімської декларації підкреслює необхідність кваліфікації, чесності, теоретичної підготовки, практичного досвіду та моральних якостей для членів та співробітників вищого контрольного органу. Етичний кодекс встановлює вимоги до чесності, незалежності, об'єктивності та уникнення конфлікту інтересів для всіх осіб, залучених до державного аудиту.

Система державного фінансового контролю, яка існує у різних країнах, включаючи Україну, ґрунтується на загальних принципах, сформульованих в Лімській декларації керівних принципів контролю (INTOSAI - International Organization of Supreme Audit Institutions) (рис. 1.1).

Принципи державного фінансового контролю

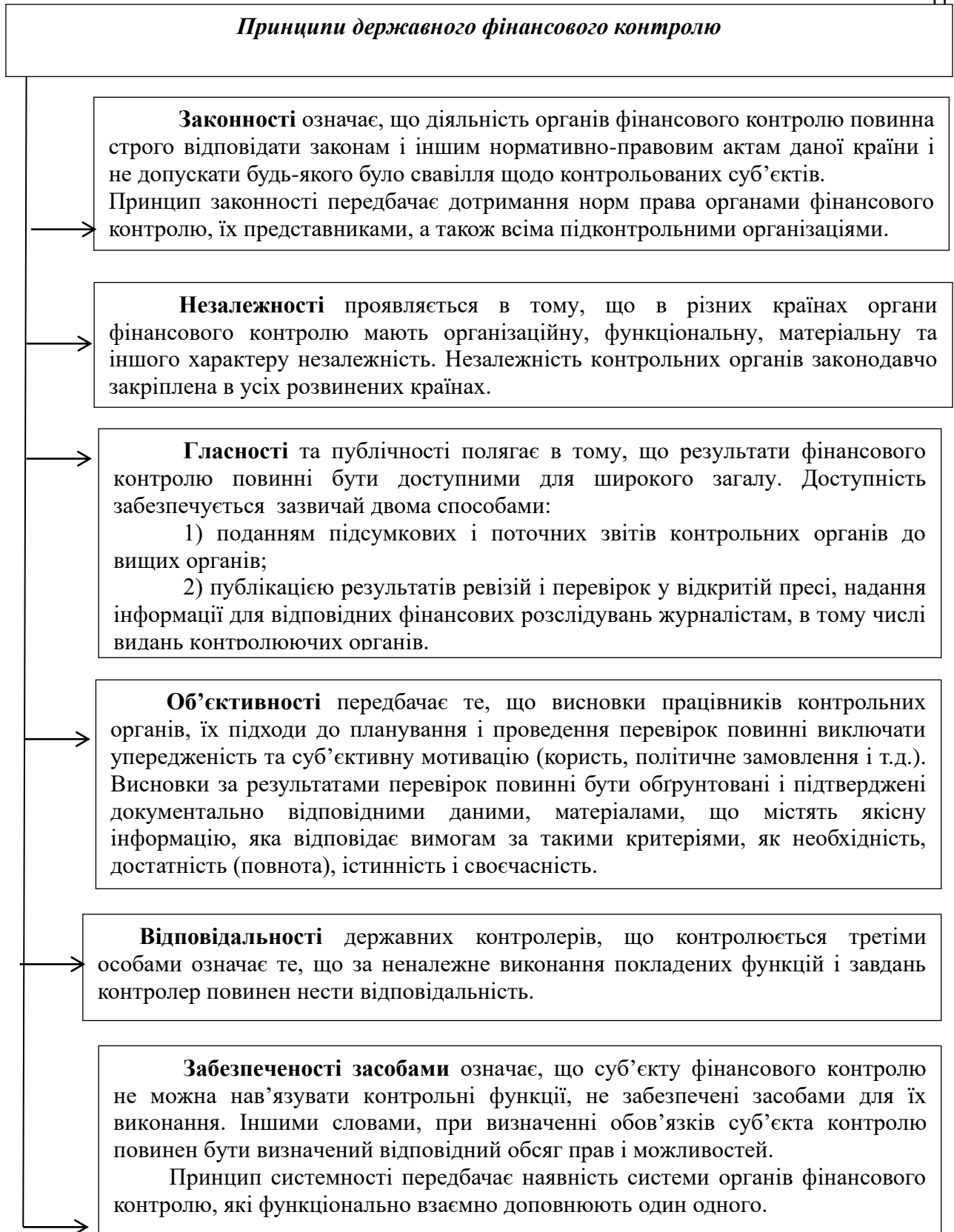

Рис. 1.1. Базові принципи фінансового контролю за Лімською декларацією

Складено автором на основі [19, 27, 44]

У світовій практиці, для забезпечення ефективності системи фінансового контролю, визнаються наступні ключові аспекти (рис.1.2).

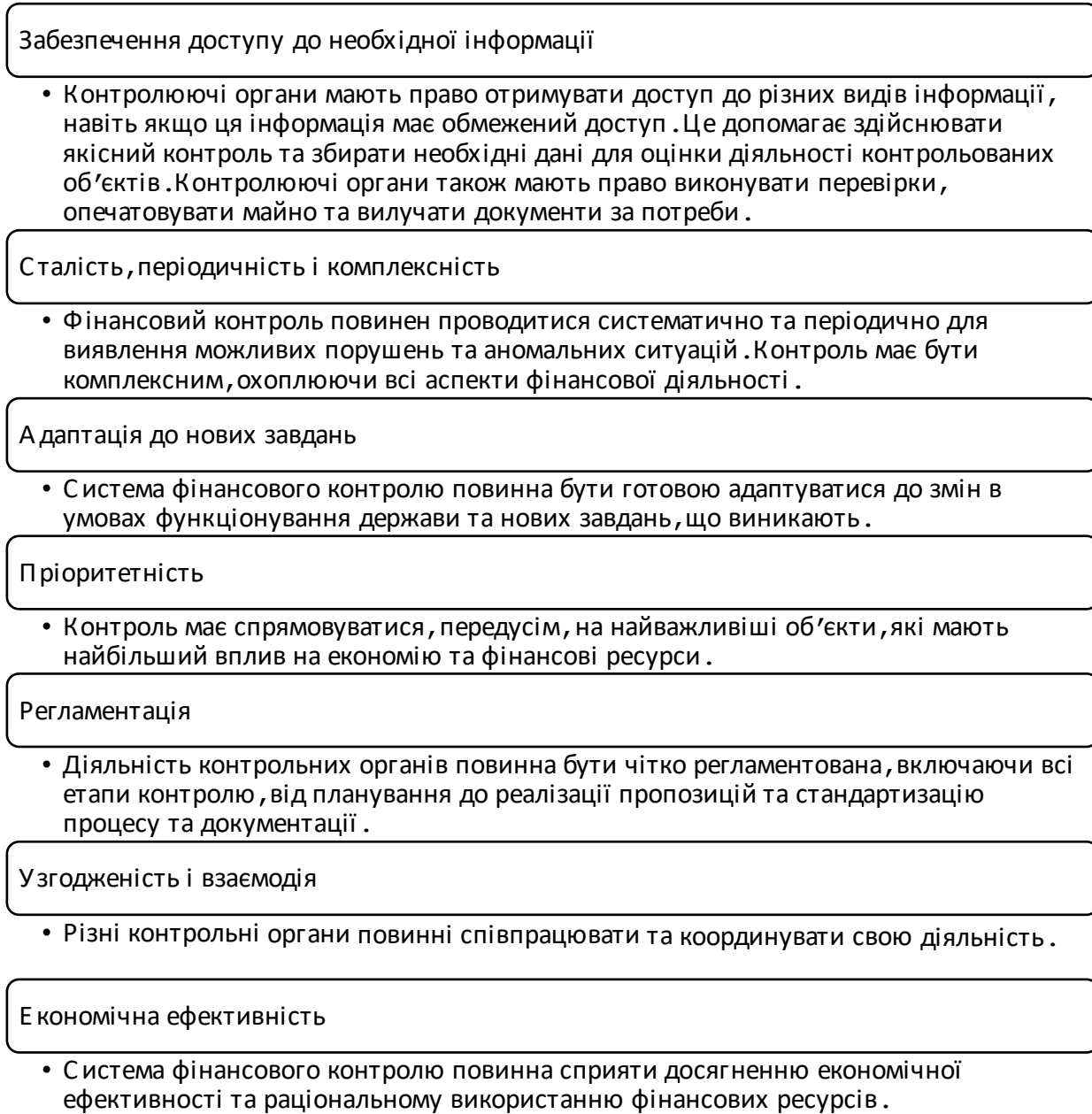

Рис.1.2. Основні елементи забезпечення ефективності системи фінансового контролю

Складено автором на основі [13, 19,28, 31]

Уважається, що витрати на функціонування системи контролю не повинні перевищувати суму коштів, які можуть бути повернуті державі через виявлення фінансових порушень. Однак важливо пам'ятати, що основною метою фінансового контролю є запобігання порушенням і мінімізація

ризиків. З правильною організацією контролю та вчасними заходами можна зменшити кількість порушень, тим самим знижуючи потребу в поверненні коштів.

Фінансовий контроль має свою вартість, особливо якщо його проводять оперативно та якісно. Але варто розуміти, що висока «ціна контролерів» може призвести до меншого виявлення порушень, оскільки оперативний і якісний контроль може бути витратним. Високий рівень корупції в системі державного управління також може бути пов'язаним з недостатнім фінансуванням системи контролю, оскільки це може стимулювати платні «відкати» контролерів. Загалом, оптимізація витрат, пов'язаних з фінансовим контролем, є актуальною проблемою. Ця оптимізація може бути досягнута через збалансоване поєднання централізованих і децентралізованих підходів в системі контролю.

У світовій практиці спостерігається тенденція до уніфікації форм і методів фінансового контролю в різних аспектах. З цією метою розглянута загальна класифікація форм і методів фінансового контролю в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Класифікація форм фінансового контролю [31, 44, 50]

Класифікаційна ознака	Види форм і методів контролю
За рівнями організації	- центральний на рівні держави - на рівні територіальних громад
За часом проведення	- попередній фінансовий контроль - поточний (оперативний) фінансовий контроль - стратегічний фінансовий контроль
За суб'єктам, які здійснюють фінансовий контроль	- контроль представницьких органів влади і місцевого самоврядування, - контроль виконавчих органів влади, контроль фінансово-кредитних органів, відомств, внутрішньогосподарський і аудиторський
За мотивами проведення	- обов'язковий - плановий - ініціативний - фінансовий контроль за фактом
За формою проведення	- зовнішній фінансовий контроль - внутрішній фінансовий контроль
За методами проведення	- перевірка - обстеження - аналіз фінансової діяльності - моніторинг - ревізія

Загальною тенденцією в еволюції систем фінансового контролю в різних країнах є збільшення акценту на аудиті ефективності та стратегічному аудиті. Одночасно з цим надзвичайно важливу роль відіграє рамкова регламентація процедур фінансового контролю і стандартизація цього процесу. Розвиток національних систем державного фінансового контролю формується раціональними принципами, які були сформульовані в Лімській декларації основних принципів контролю.

Отже, в світовій практиці державні фінансові системи відіграють ключову роль у впливі на соціально-економічні процеси. Це досягається через регулювання фінансових, бюджетних, інвестиційних та інших аспектів фінансової діяльності. Держави виділяють значні ресурси для задоволення суспільних потреб, і, отже, важливо забезпечити ефективне використання цих коштів. У цьому контексті фінансовий контроль відіграє важливу роль у забезпеченні ефективності використання бюджетних і фінансових ресурсів. Шляхом контролю держава може перевіряти відповідність виділених коштів запланованим цілям, запобігати фінансовим порушенням і забезпечувати правильність фінансової звітності. Тому фінансовий контроль є необхідним інструментом для забезпечення фінансової стабільності і ефективності державних фінансових систем, у тому числі за нелегальними фінансовими потоками. Планування, ефективний контроль і нагляд сприяють оптимальному використанню фінансових ресурсів і досягненню стратегічних цілей держави.

1.2. Сучасні індикатори оцінки нелегальних фінансових потоків

Протягом минулих десятиліть посилюється увага дослідників щодо дефініції, оцінки незаконних фінансових потоків (НФП) та їх впливу на економічну безпеку держави та суб'єктів господарювання. Незважаючи на спроби боротьби з цими потоками на різних рівнях, вони залишаються серйозним викликом, особливо для країн що розвиваються, тобто тих які вивільняють ресурси для розвитку, збільшуючи нерівність і нестабільність. У

цьому контексті НФП відволікають ресурси від офіційної економіки і, що ще важливіше, від державних видатків [1, 8]. Відсутність загального визначення між різними організаціями є лише однією з перешкод при спробах оцінити НФП. Загалом НФП - це рух коштів або капіталу з однієї країни до іншої. Вони класифікуються як незаконні «коли кошти отримані, переказані і / або перетинають міжнародний кордон». В основі цих транзакцій лежать доходи від комерційного ухилення від сплати податків, недостовірної інформації у звітах про торгівлю, надходжень від злочинної діяльності (включаючи тероризм) та від корупції в сфері державного управління [10].

Нещодавно науковці розширили це дуже загальне визначення, щоб виокремити чотири компоненти НФП: «зловживання ринками / регулятивні втручання, податкові зловживання, зловживання владою та доходи від злочинної діяльності», а також виокремив основних учасників у діяльності з НФП, таких як приватні особи (індивіди, внутрішні та мультинаціональні компанії), посадовці державних органів та злочинні групи; і визначив різноманітні незаконні мотиви, включаючи комерційну, інвестиційну та інші види діяльності, в т.ч. діяльність в галузі державних закупівель [9]. Також виявлено використання різних каналів і операцій для НФП, включаючи поєднання легальних і нелегальних транзакцій на глобальному рівні, з метою відмивання грошей шляхом контрабанди, недостовірної інформації в торгівлі та офшорних фінансових послуг тощо [1, 3].

Більше того, НФП є транснаціональною проблемою, яка, за визначенням, складається з схованих потоків, які надзвичайно важко відстежувати контролюючими органами чи громадськістю. Ця прихована ознака є ще однією великою перешкодою, оскільки вона ускладнює вимірювання і оцінку їх вартості. Внаслідок цих труднощів все ще відсутні міжнародні угоди щодо цілі (16.4) в Цілях сталого розвитку (ЦСР), яка передбачає зобов'язання зменшувати НФП. Тим не менше, існують правові межі боротьби з НФП, включаючи ініціативи та інструменти, такі як Аддис-

Абесська програма дій, 40 рекомендацій ФАТФ, Цілі сталого розвитку на 2030 рік, Конвенції Палермо і Мерида [5].

Огляд наукової літератури і періодичних джерел показує, що існують відмінності в розумінні поняття «нелегальні фінансові потоки» і методів їх оцінки. Ці розбіжності варіюються від розгляду схем відмивання грошей, що використовують банківську систему для приховування нелегального походження коштів, до макроекономічних оцінок, які аналізують торговельний баланс між країнами. Відсутність єдиного розуміння ускладнює прийняття політичних заходів для боротьби з нелегальними фінансовими потоками на національному рівні та досягнення спільних цілей на міжнародному рівні. Наприклад, деякі дослідження обмежують поняття «нелегальні фінансові потоки» лише фальсифікацією даних у торговельних операціях, у той час як інші враховують різні аспекти, такі як ухилення від сплати податків і агресивне уникнення оподаткування. Такі невизначеності роблять поняття «нелегальні фінансові потоки» багатограним і охоплюють різні сфери економіки.

У широкому розумінні, «нелегальні фінансові потоки» включають всі кошти нелегального походження, що передаються або використовуються нелегальними методами. Ці потоки включають в себе відмивання грошей, фінансування тероризму, корупцію, ухилення від сплати податків та інші види діяльності. Важливо враховувати, що нелегальні фінансові потоки є міжнародною проблемою, і належна регуляція та спільні політичні дії мають велике значення для їхнього контролю. Це також означає, що країни розвиваються можуть отримувати допомогу та технічну підтримку у побудові ефективної системи контролю над нелегальними фінансовими потоками.

Вцілому, під нелегальними фінансовими потоками (НФП) розуміють усі фінансові перекази, які порушують національні або міжнародні закони [1, 3, 8, 10, 13-16, 23]. Ця широка категорія охоплює кілька видів фінансових трансфертів, які можуть бути здійснені з різних причин і включають:

- кошти, отримані з кримінальних джерел, такі як прибуток від злочину.

- фінансові ресурси, призначені для кримінальних цілей, такі як хабарництво, фінансування тероризму або конфліктів.
- грошові перекази, пов'язані з ухиленням від сплати податків.
- трансферти, пов'язані з суб'єктами або активами суб'єктів, що підпадають під фінансові санкції.
- фінансові операції, спрямовані на ухилення від механізмів боротьби з відмиванням коштів, пов'язаних з фінансуванням тероризму або іншими юридичними вимогами (такими як прозорість або контроль капіталу).

Поняття «нелегальні фінансові потоки» тісно пов'язане з «нелегальним фінансуванням», яке стосується грошових коштів з кримінальним походженням або призначенням, але не обов'язково пов'язане з міжнародними фінансовими переказами (наприклад, доходи від злочинів в межах країни). Тому важливо розрізняти причини, методи та законодавчий підхід до нелегальних фінансових потоків, оскільки вони можуть включати як законні, так і нелегальні методи переміщення коштів, а також вимагати ефективну політику та законодавство для їх запобігання і контролю [1, 4, 5, 8-10].

Оцінка нелегальних фінансових потоків повинна базуватися на визначеннях, які можуть застосовуватися в різних країнах і на протязі різних періодів часу для забезпечення можливості порівняння.

В рамках Міжнародної класифікації злочинів для статистичних цілей (англ. ICCS) (табл.1.3), оцінка злочинів повинна базуватися на загальній класифікації на міжнародному рівні, де злочини визначаються на основі дій і типів поведінки, незалежно від їхнього національного юридичного визначення.

Важливо враховувати практичний погляд, що оцінка не може обмежуватися лише правовими аспектами, оскільки законодавчі рамки різних юрисдикцій можуть варіюватися і бути важкозрозумілими, що призводить до різних інтерпретацій в різних країнах та періодах часу.

Таблиця 1.3

Види діяльності, які породжують нелегальні фінансові потоки, за категоріями Міжнародної класифікації злочинів (ICCS) [6, 22]

Категорії	Види діяльності за категоріями ICCS
1	2
Податкові та комерційні практики	08041 Правопорушення, пов'язані з тарифами, оподаткуванням, митами і доходами 08042 Корпоративні правопорушення, в тому числі антимонопольні правопорушення та правопорушення, пов'язані з імпортом / експортом; порушення правил торгівлі 08045 Маніпулювання ринком або інсайдерська торгівля, цінова змова
Види діяльності за типом експлуатації та фінансування тероризму (частини розділів 02, 04, 09)	020221 Викрадення 203 Рабство і експлуатація 204 Торгівля людьми 0302 Сексуальна експлуатація 02051 Вимагання 0401 Грабіж 501 Крадіжка з проникненням 502 Крадіжка 09062 Фінансування тероризму
Нелегальні ринки	ICCS включає довгий список видів діяльності, в тому числі: торгівля наркотиками (060132), торгівля зброєю (090121), незаконний видобуток корисних копалин (10043), незаконне ввезення мігрантів (08051), контрабанда товарів (08044), незаконна торгівля об'єктами дикої природи (100312)
Корупція (розділ 0703)	7031 Хабарництво 7032 Присвоєння засобів 7033 Зловживання службовим становищем 7034 Торгівля впливом 7035 Приховане збагачення 07039 Інші корупційні дії

Сутність нелегальних фінансових потоків (НФП) має врахувати різноманітні аспекти цього явища, а саме:

- прихованість за походженням, передачею або використанням. Фінансовий потік вважається прихованим, якщо хоча б один із його аспектів (отримання, передача або використання) прихований. Це може бути пов'язано з походженням злочинності, ухиленням від сплати податків або іншими нелегальними практиками. Деякі потоки, які можуть бути легально отримані, передані або використані, все одно можуть підпадати під

визначення НФП, наприклад, транскордонне уникнення оподаткування, яке розмиває податкову базу країни, де дохід був отриманий.

- НФП включають економічний обмін, до якого відносять обмін товарами, послугами та фінансовими та нефінансовими активами, зокрема, прихований транскордонний бартер, де товари та послуги обмінюються на інші без використання офіційних фінансових каналів, що вважається одним із видів НФП.
- НФП оцінюються як потік цінностей протягом певного періоду часу, що допомагає краще розуміти їх обсяг та вплив на економіку.
- НФП включають активи, які перетинають кордон, а також активи, які переходять від резидента однієї країни до нерезидента, навіть якщо ці активи залишаються в тій самій юрисдикції [22].

Враховуючи ці аспекти, визначення НФП стає більш повним і дозволяє відокремлювати їх від інших фінансових потоків та явищ. Підходи до оцінки, який запропоновано нижче, також визначає приховані фінансові потоки як частку нелегальної економіки. Ці фінансові потоки, можливо, не включаються в поняття нелегальних фінансових потоків для цілей сталого розвитку, але вони є вагомими для розуміння транскордонних прихованих потоків. На рис. 1.3. наведені основні види діяльності, які можуть породжувати нелегальні фінансові потоки [3, 6, 13-18, 21]. Відповідно до поданої класифікації виділено чотири основні категорії нелегальних фінансових потоків:

- Приховані податкові та комерційні НФП, тобто це схеми та практики, спрямовані на ухилення від оподаткування та інші регуляторні механізми.
- НФП від нелегальних ринків, до яких входить нелегальна торгівля товарами і послугами.
- НФП від корупції, тобто фінансові потоки, які виникають внаслідок корупційні дії та правопорушення через хабарництво та зловживання посадовим становищем.
- НФП від діяльності за напрямом експлуатації та фінансування злочинності і тероризму .

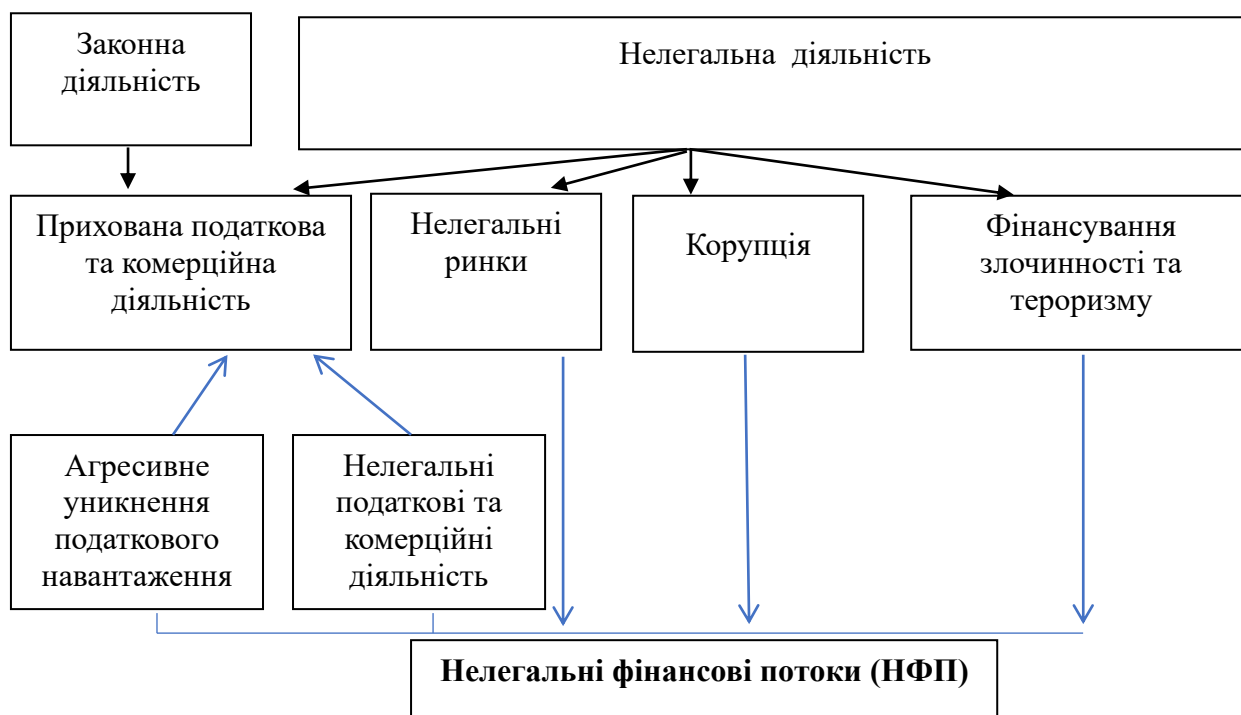

Рис. 1.3. Види діяльності, які генерують нелегальні фінансові потоки
Складено на основі [3, 11, 16, 17]

Значне скорочення НФП до 2030 року є одним із пріоритетів Цілей сталого розвитку 16.4.1, який вимірює загальну вартість вхідних і вихідних НФП у доларах США [22]. У додатку А подано основні пріоритети політики Цілей сталого розвитку. Отже, загалом, можна виділити чотири категорії видів діяльності, які призводять до виникнення нелегальних фінансових потоків. Ці категорії були розроблені відповідно до міжнародних стандартів і становлять важливу складову системи оцінки таких потоків.

Перші дві категорії, а саме «Приховані податкові та комерційні НФП» і «НФП від нелегальних ринків», мають прямий зв'язок з фіскальною політикою і регулюванням. Вони включають практики ухилення від податків, а також нелегальну торгівлю товарами і послугами, що перетинають кордони. Ці категорії чітко відображаються в політичних та фіскальних аспектах.

Дві інші категорії, а саме «НФП від корупції» і «НФП від діяльності за напрямом експлуатації та фінансування злочинності і тероризму», є більш складними і охоплюють ширший спектр питань, пов'язаних з політикою та

безпекою. Корупція включає в себе різні форми зловживання владою та надмірну вигоду, в той час як діяльність, спрямована на експлуатацію та фінансування злочинності та тероризму, охоплює такі складні питання, як права людини, безпека та міжнародний вплив.

Хоча існує відмінність в оцінці між цими категоріями, важливо враховувати, що аналітичні системи можуть розглядати їх з різних точок зору, тобто деякі види діяльності, такі як торгівля людьми, можуть входити в обидві категорії через їх складну природу та залежність від контексту. Таким чином, важливо розуміти, що нелегальні фінансові потоки є багатограним явищем, яке вимагає комплексного підходу та співпраці на міжнародному рівні для ефективного контролю та запобігання їх виникненню та необхідності ліквідації.

Отже, дослідження нелегальних фінансових потоків (НФП) та їхнього впливу на економічну безпеку вказують на серйозний виклик, особливо для країн, що розвиваються. Відсутність єдиного визначення та складності класифікації НФП створюють труднощі у їхньому аналізі. Дослідники виділили чотири основні компоненти НФП та визначили різні учасники та мотиви. Запобігання та боротьба з НФП вимагають комплексного підходу та міжнародної співпраці.

Висновки до розділу 1

На основі проведеного аналізу дефініцій щодо фінансового контролю та державного фінансового аудиту, ми прийшли до висновку, що фінансовий контроль і фінансовий аудит є тісно пов'язаними поняттями в науковій літературі, і державний фінансовий аудит відіграє важливу роль у системі державного фінансового контролю, здійснюючи оцінку та контроль фінансових процесів у сфері державних фінансів в Україні.

Саме тому доцільно здійснювати оцінку ефективності фінансового контролю за нелегальними фінансовими потоками та запобігання фінансовим

порушенням через фінансовий аудит. Важливим є використання міжнародного досвіду для підвищення ефективності системи фінансового контролю. Також зазначено, що Лімська декларація визначає ключові принципи для зовнішнього державного контролю, зокрема процедуру призначення, незалежність та кваліфікацію членів контрольного органу. Наголошено на важливості етичних стандартів у державному аудиті. В цілому, в сучасних умовах є необхідність модернізації та покращення системи фінансового контролю в Україні згідно з міжнародними стандартами та принципами. Світова практика для забезпечення ефективності системи фінансового контролю формує механізм, який містить такі елементи як незалежність і об'єктивність, кваліфікація і навчання, ефективність інструментів контролю, дотримання етичних стандартів, транспарентність і звітність, адаптація до змін, захист від конфлікту інтересів. Ці аспекти сприяють забезпеченню ефективного фінансового контролю та підвищенню довіри до фінансової системи.

За останні десятиліття активізувалися дослідження щодо НФП та їхній впливу на економічну безпеку країн і суб'єктів господарювання. Незважаючи на спроби боротьби з цими явищами, вони залишаються серйозним викликом, особливо для країн, що розвиваються. Відсутність загального визначення та складнощі класифікації НФП створюють перешкоди для їх оцінки. НФП включають в себе рух коштів через незаконні операції. Загалом, існує чотири основні категорії НФП, які є об'єктом досліджень та систем оцінки. Перші дві категорії пов'язані з фіскальною політикою та регулюванням і включають ухилення від податків та нелегальну торгівлю. Інші дві категорії стосуються корупції та фінансування злочинності та тероризму. Важливо розуміти, що ці категорії можуть перетинатися через складну природу нелегальних фінансових потоків. Запобігання та боротьба з НФП вимагає комплексного підходу та співпраці на міжнародному рівні.

РОЗДІЛ 2. ІНСТРУМЕНТИ МІЖНАРОДНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА НЕЛЕГАЛЬНИМИ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ

2.1. Методи оцінки та контролю за нелегальними фінансовими потоками

Однією з ключових ознак щодо оцінки та контролю за НФП є прихованість, що ускладнює їх виявлення. Без даних і глибокого розслідування стає важко визначити, чи здійснює свою діяльність незаконно конкретна компанія або окрема особа. Однак в системі макроекономіки можна розглянути загальні закономірності, виявити та оцінити НФП на глобальному рівні або в межах окремої країни. На рівні окремого господарюючого суб'єкта доцільно аналізувати та порівнювати прибутковість між підприємствами, що може надати загальну оцінку внутрішнього переміщення прибутку. Також можна аналізувати конкретні механізми, наприклад, порівнюючи трансфертні ціни або процентні ставки між філіями однієї компанії та між незалежними сторонами.

Незважаючи на різноманітність методів, які застосовуються для вивчення НФП, кожен з них має свої обмеження. Деякі методи критикуються за можливість надавати упереджені оцінки, інші можуть ґрунтуватися на довільних або сумнівних припущеннях, а деякі можуть бути непродуктивними через недостатню представленість даних, особливо у випадку аналізу однієї країни або недостатньо репрезентативних вибірок. Основні елементи програми міжнародного контролю нелегальних фінансових потоків подано в додатку Б. Проте важливо відзначити, що ця область продовжує розвиватися, а якість даних постійно покращується.

На рис. 2. 1. подано огляд інструментів і методів, які використовуються в літературі для контролю за НФП, а в табл. 2.1 наведено узагальнені висновки та вплив кожного методу.

Рис. 2.1. Загальна характеристика напрямів аналізу та контролю за нелегальними фінансовими потоками

Складено на основі [6-8, 10]

Загалом, огляд джерела дослідження щодо аналізу та контролю за НФП призвів до висновку про те, що літературу можна розділити на три основні цілі. По-перше, необхідно визначити масштаб НФП для оцінки їхньої важливості. По-друге, для розробки ефективних стратегій боротьби з НФП необхідно вивчити канали, через які відбувається незаконне виведення прибутку. По-третє, кінцевою метою досліджень є оцінка інструментів протидії НФП. Різні методи, такі як макроекономічний аналіз, статистика зовнішньої торгівлі та аналіз податкових потоків компаній, можуть бути корисними для вивчення кожної з цих цілей. Наприклад, макроекономічні показники часто використовуються для оцінки масштабу НФП, а інформація про компанії та витoki податкових коштів можуть бути використані для визначення шляхів незаконного переміщення прибутку. Проте, в рамках

нашого дослідження ми зосередимося на розкритті оцінки та контролю за НФП на макрорівні, оскільки лише такі дані є доступними для аналізу.

Таблиця 2.1.

Методи ідентифікації нелегальних фінансових потоків (НФП)

Метод ідентифікації НФП	Дослідження оцінки НФП в наукових джерелах	Аналіз впливу на контроль за НФП
1	2	3
Макроекономічна статистика		
Помилки та упущення в ідентифікації платіжного балансу	За оцінками, 172 мільярди доларів США було втрачено через відтік капіталу в країнах з низьким і середнім рівнем доходу в 2014 році ($\approx 0,6\%$ ВВП) [16]	Вимірювання величини відтоку капіталу. НФП можуть бути важливим фактором для оцінок відтоку капіталу.
Невідповідність між глобальними пасивами та активами	Фінансові статки фізичних осіб у податкових гаванях становлять близько 10% ВВП.[2]	Вимірювання величини фінансового багатства, яким володіють особи в податкових гаванях.
Відмінності між іноземними дочірніми та вітчизняними компаніями	Співвідношення прибутку до заробітної плати для вітчизняних фірм становить приблизно 30–40% як у країнах з низьким, так і з високим рівнем оподаткування. Для ТНК ця цифра у багато разів більша в податкових гаванях [25].	Вимірювання величини переміщення прибутку. Інші фактори, крім переміщення прибутку, можуть вплинути на оцінки.
Сукупна звітність ТНК за країнами	У 2016 році приблизно 1 трильйон доларів США прибутку було переміщено до податкових гаваней. Країни з низьким і середнім рівнем доходу втратили найбільше відносно загальних податкових надходжень [15].	Вимірювання величини переміщення прибутку. Інші фактори, крім переміщення прибутку, можуть вплинути на оцінки.
Бази корпоративного оподаткування національного рівня.	Орієнтовні щорічні глобальні податкові втрати становлять близько 500–650 доларів США через переміщення прибутку до податкових гаваней. Країни з низьким рівнем доходу особливо вразливі щодо ВВП [9].	Вимірювання масштабу втрат податкових надходжень, спричинених власними і корпоративними податковими ставками інших країнами.
Відокремлення реальних прямих іноземних інвестицій від «фантомних» прямих іноземних інвестицій	Близько 40% глобальних прямих іноземних інвестицій є «фантомними ПІІ», спрямованими через податкові гавані без реального впливу на економіку країни [11].	Вимірювання величини прямих іноземних інвестицій, спрямованих через країну без реального впливу на економіку.
Статистика торгівлі		
Шахрайство в торгівлі	Немає	Відноситься до практики умисного маніпулювання цінами, кількістю або якістю товарів і послуг в міжнародних торгових операціях. Торгове шахрайство призводить до втрат доходів, підриву економічної стабільності економіки.

Продовження табл. 2.1

1	2	3
Інформація про компанію		
Непрямі докази переміщення прибутку.	Зниження середньої іноземної корпоративної податкової ставки на один відсотковий пункт пов'язане із середнім падінням прибутку на 0,8%–1,0% для ТНК. Це відбувається переважно через найбільші мультинаціональні підприємства, а менш розвинені країни є більш вразливими [7].	Вимірювання величини переміщення прибутку.
Прямі докази переміщення прибутку	Дослідження неправильного трансфертного ціноутворення в окремих країнах показують, що втрати в Південній Африці подібні до втрат у розвинутих економіках. Одне дослідження перекладу боргу свідчить про те, що країни з низьким рівнем доходу більш схильні до цього каналу [25].	Виявлення каналів переміщення прибутку.
Інші методи		
Оцінка політики протидії НФП	У країнах з розвинутою економікою політика протидії НФП, як правило, працює.	Оцінка рішень для протидії НФП.
Дослідження витоків інформації з податкової гавані	Ціни на акції компаній, пов'язаних з особами, згаданими в «Панамських документах», знизилися після витоку інформації. У Колумбії витік призвів до різкого зростання кількості розкритої інформації про статки названих осіб [18, 20].	Вимірювання масштабів використання податкових гаваней та визначення каналів НФП.
Дослідження депозитів у податкових гаванях після неочікуваного зростання доходів.	Неочікувані прибутки, спричинені підвищенням цін на нафту та виплатами допомоги, значно збільшують депозити в податкових гаванях від країн, які отримують неочікувані прибутки [3, 4].	Виявлення каналів НФП та надання рішення для протидії НФП.

Не вдаючись до детального аналізу методів ідентифікації нелегальних фінансових потоків, яке більш глибоко розкривається дослідженні [8], узагальнимо, що хоча існує загальне визнання того, що НФП включають в себе діяльність, пов'язану з нелегальними ринками, тероризмом, ухиленням від сплати податків, корупцією, навмисним наданням неправдивих звітів та незаконною торгівлею, не існує єдиної думки щодо того, чи слід вважати юридичні практики, спрямовані на мінімізацію податкових платежів, частиною НФП. Тому, доцільно виокремити діяльність «незаконну», тобто таку, що не здійснюється в рамках закону, та є частиною НФП.

Дослідження, спрямовані на вимірювання масштабу НФП, в більшій мірі використовують макроекономічну статистику. Перші оцінки базуються на платіжному балансі, але ці оцінки не є дуже точними, оскільки вони піддаються впливу інших факторів. Порівняння пасивів і активів може бути більш об'єктивним підходом до вимірювання обсягів прихованих НФП в податкових гаванях.

Макроекономічна статистика також використовується для оцінки масштабів переміщення прибутку міжнародних корпорацій. Загальна прибутковість іноземних філій порівнюється з прибутковістю національних компаній для оцінки «надприбутковості» іноземних філій у податкових гаванях. Дослідники також аналізують зміни в базі оподаткування податку на прибуток підприємств при зміні ставок корпоративного податку в податкових гаванях. Останній метод розроблено для відокремлення реальних прямих іноземних інвестицій від «фантомних» прямих іноземних інвестицій, оскільки деякі інвестиції використовуються через податкові гавані для збереження конфіденційності. Усі ці методи надають значні докази переміщення прибутку міжнародних корпорацій, і останній метод припускає, що майже 40% іноземних інвестицій є «фантомними», тобто без жодного реального відношення до місцевої економіки країни-одержувача.

Незважаючи на широку увагу засобів масової інформації, оцінки, отримані за допомогою методу «неправильного ціноутворення в торгівлі», страждають від значних проблем ідентифікації. Зокрема, цей метод надає припущення щодо постійної націнки на витрати на доставку та страхування, що є дуже суттєвою проблемою. Щоб достовірно оцінити обсяги НФП на основі статистики двосторонньої торгівлі, користувачам потрібно ретельно дослідити цю невизначеність.

Джерела літератури про переміщення прибутку всередині міжнародних корпорацій містять багато інформації, проте вона базується переважно на фінансовій звітності підприємств в країнах з високим рівнем доходу. Є багато доказів переміщення прибутку, оскільки міжнародні корпорації, як правило, є

більш прибуткові в країнах з низьким рівнем оподаткування, в залежності від обсягу капітальних інвестицій. Такий аналіз показує середню еластичність прибутковості щодо зміни корпоративної податкової ставки, яка коливається приблизно від 0,8 до 1,0. Останні дослідження також свідчать про те, що переміщення прибутку відбувається через те, що фірми декларують практично нульовий прибуток в країнах з високим рівнем оподаткування [2, 11, 16, 25].

Інші науковці, які здійснювали розвідку в цій галузі, включають дослідження капіталопотоків політичної еліти, наслідки витоку документів з податкових гаваней та вплив системи боротьби з НФП на поведінку самих НФП [8, 17, 23]. Ці дослідження надають нове розуміння більш обмежених аспектів НФП і є ключовими для розуміння того, як формуються НФП. На жаль, поточні дані щодо механізму боротьби з НФП базуються виключно на інформації з країн з високим рівнем доходу, створюючи значну та суттєву прогалину для пошуку даних в країнах, що розвиваються. Докази, отримані різними методами, загалом підтверджують, що країни, що розвиваються, можуть бути більш схильні до НФП у порівнянні з розвиненими економіками.

Отже, при оцінці та контролі за НФП доцільно використовувати різноманітні методи та джерела. Кожен з цих методів має свої переваги і недоліки. Важливо розрізняти міжнародні фінансові потоки, які є незаконними або неправомірними, і ті, які можуть бути легальними. Макроекономічна статистика, аналіз зовнішньої торгівлі та аналіз податкових потоків компаній є корисними для оцінки масштабів і каналів переміщення прибутку, включаючи використання податкових гаваней. Однак метод «неправильного ціноутворення в торгівлі» (або шахрайство в торгівлі) має свої проблеми ідентифікації і потребує додаткового уточнення. Проте, на сьогодні спостерігаємо розвиток методів аналізу за НФП, що сприяє вдосконаленню оцінки та контролю за НФП.

2.2. Діагностика незаконних фінансових потоків у сучасній глобалізаційній економічній системі

Загальновідомо, що НФП негативно впливають на сталий розвиток, особливо в країнах, що розвиваються, де виникає потреба в фінансових ресурсах. Нелегальні потоки мають негативний вплив не лише при їх відтоку з країни, але й при надходженні, оскільки сприяють відмиванню коштів і корупції, таким чином підриваючи верховенство права та стабільність ринків. Війна в Україні, Пандемія COVID-19, конфлікти та зростаючі витрати, пов'язані зі зміною клімату та екологічними проблемами, особливо руйнівні вплинули на економіку країн, що розвиваються, підкреслюючи критичну потребу у вирішенні дефіциту фінансування, зокрема для стримування нелегальних фінансових потоків.

Здатність досягти Цілей сталого розвитку залишається мінімальною, оскільки НФП продовжують виснажувати ресурси, необхідні для дотримання прав людини та досягнення сталого розвитку. У Бріджтаунському документі країни-члени висловили своє велике занепокоєння щодо негативного впливу незаконних фінансових потоків на сталий розвиток, особливо в країнах, що розвиваються. Вони підкреслили необхідність глобальної співпраці та зміцнення існуючих напрямків роботи для боротьби з незаконними фінансовими потоками та діяльністю, яка лежить в основі їх виникнення [22].

Порядок денний на період до 2030 року визначає скорочення НФП як пріоритет, як це відображено в цілі 16.4, яка спрямована на значне скорочення НФП. Незважаючи на її важливість, дані щодо показника Цілі 16.4.1, «загальна вартість вхідних і зовнішніх незаконних фінансових потоків», ще не подані до повного звіту [26], оскільки існує невизначеність оцінок НФП. Світова спільнота потребує порівнянних і надійних статистичних даних про НФП, щоб визначити види діяльності, сектори та канали, найбільш схильні до незаконного фінансування, вказавши, де слід вжити першочергових

заходів для стримування цих потоків. Наразі доступні перші офіційні оцінки НФП, які охоплюють деякі IFF, пов'язані зі злочинністю, для перших країн.

Відомо, що для досягнення показника ЦСР 16.4.1, UNCTAD (Конференція ООН з торгівлі та розвитку) та UNODC (Управління ООН з наркотиків та злочинності) ведуть глобальну методологічну роботу щодо розробки статистичних визначень і методів вимірювання НФП. На сьогоднішній день 22 країни на трьох континентах вже провели оцінку НФП. Досвід свідчить, що оцінка незаконних фінансових потоків є складною задачею, проте, це можливою для її досягнення [22, 26].

НФП можуть виникати в результаті різних незаконних податкових і комерційних методів, присутності незаконних ринків, корупції або експлуатації. Наразі 14 країн, з них 12 в Африці і дві в Азії, вже випробували методи вимірювання окремих типів податкових і комерційних НФП за допомогою наявних даних, які надаються митними та податковими службами. Крім того, у вісьмох країнах провели оцінку НФП, які пов'язані із злочинністю. Кілька країн також розробили попередні неофіційні оцінки НФП, використовуючи методи аналізу неправильного ціноутворення в торгівлі на основі асиметрії в митній звітності між країнами (PCM+ (Країна-партнер Method Plus) або аналізу ненормальних цін у митних даних на рівні окремих транзакцій (PFM+), використовуючи методичне забезпечення [22].
Порушення правил ціноутворення в торгівлі впливає на торгівлю різними видами товарів, такими як напої, нафта, руда в Буркіна-Фасо; дорогоцінні метали та дорогоцінні каміння, електричні машини в ПАР (див. рис. 2.2).

Навіть при врахуванні відмінностей в часовому та просторовому покритті (торговельні партнери), ці значення вказують на значну суму НФП, і, як зауважують дослідники, вони можуть досягати навіть половини обсягу офіційно зареєстрованої торгівлі.

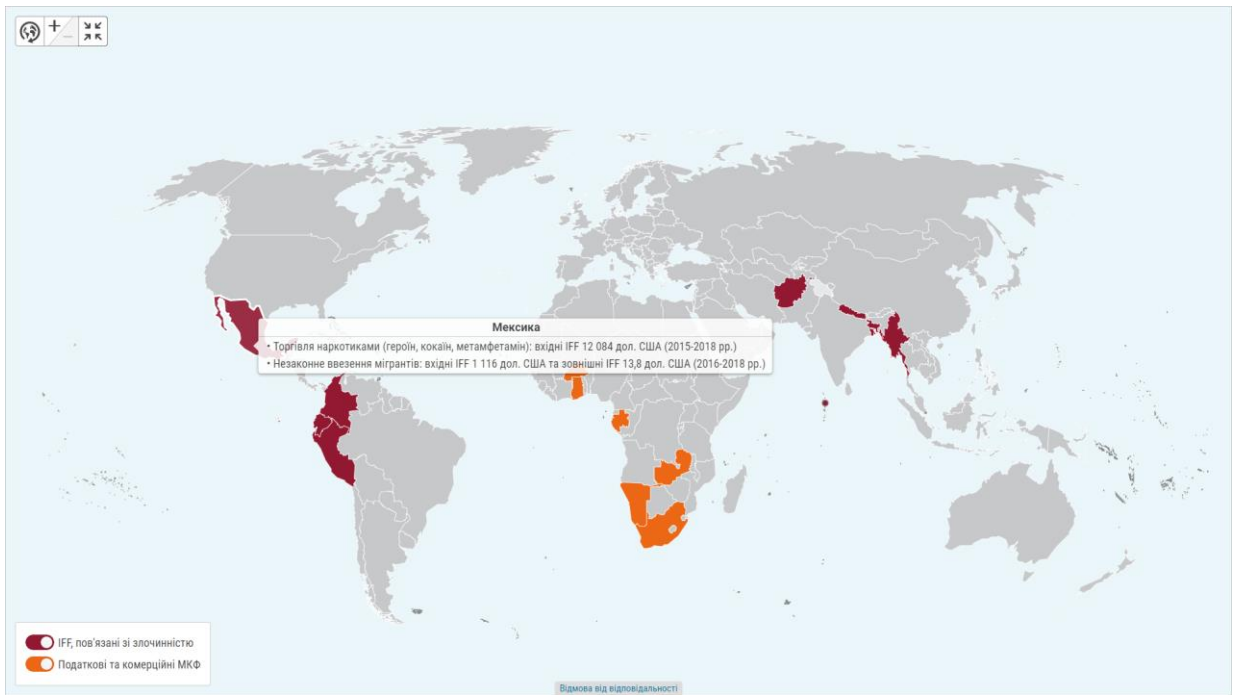

Рис. 2.2. Попередні оцінки пілотних досліджень НФП в різних країнах світу протягом 2016-2022 рр.

Складено на основі [40]

На рис. 2.2. показані перші офіційні оцінки для різних типів НФП, пов'язаних із злочинністю, і перші неофіційні оцінки, отримані в результаті пілотних проектів у 2021–2022 роках у країнах, які використовували різні методи вимірювання податкових і комерційних НФП від неправильного ціноутворення в торгівлі. Річні середні значення (діапазони, якщо вони недоступні) наведені у млн. дол. США (табл. 2.2.) за зазначений період.

Таблиця 2.2.

Оцінка обігу нелегальних фінансових потоків в різних країнах протягом 2016-2022 рр. [40]

Країна	Види НФП	Середньорічний обіг НФП, млн. дол. США
1	2	3
НФП пов'язані зі злочинністю		
Мексика	Торгівля наркотиками (вхідні)	12 084
	Незаконне ввезення мігрантів (вхідні)	1 116
	Незаконне ввезення мігрантів (вихідні)	13,8
Колумбія	Торгівля наркотиками (міжнародні торгові операції всередині країни)	1152 - 8 619

1	2	3
Еквадор	Незаконне ввезення мігрантів (вхідні)	13,6
Перу	Торгівля наркотиками (вхідні операції)	1482
Афганістан	Незаконний обіг наркотиків	1300-2333
Непал	Торгівля наркотиками (вихідні)	4,6
	Примусова праця (вхідні операції)	3,3
Бангладеш	Незаконний обіг наркотиків (вихідні)	481
М'янма	Торгівля наркотиками (вхідні)	508 - 1347
Мальдіви	Торгівля наркотиками (вихідні)	16,4
Податкові та комерційні НФП		
Південна Африка	Неправильне ціноутворення в торгівлі РСМ+ (вхідні)	21900
	Вихідні	40400
Намібія	Неправильне ціноутворення в торгівлі РСМ+(вхідні)	6533,3
	Вихідні	566,7
Замбія	Неправильне ціноутворення в торгівлі РСМ+(вхідні та вихідні)	4988,9
Габон	Неправильне ціноутворення в торгівлі РСМ+ (вхідні та вихідні)	5416,7

Торгівля наркотиками є основною злочинною діяльністю, яка генерує НФП, особливо в країнах, що постраждали від інтенсивних транскордонних потоків наркотиків, і формує внутрішні та міжнародні фінансові операції. Оцінка показує, що найбільші НФП генерувалися мексиканськими наркоділерами між 2015 і 2018 роками та впливали на міжнародні фінансові надходження в середньому на 12,1 млрд. дол. США, що можна порівняти з вартістю експорту сільськогосподарської продукції Мексики. Аналогічними є торгівля кокаїном в Колумбії у період з 2015 по 2019 рік, що призвела до вхідних міжнародних фінансових операцій на суму від 1,2 до 8,6 млрд. дол. США (від 3 до 23 % від законного експорту товарів), тоді як у Перу пов'язані з незаконним обігом кокаїну внутрішні торгові операції оцінюються в 1,3-1,7 млрд. дол. США, що становить 3,5-4,5 % від загального експорту.

У контексті незаконного обігу наркотиків (особливо опіуму) також генеруються міжнародні нелегальні фінансові потоки. За останніми підрахунками, торгівці людьми згенерували вхідні НФП на суму від 5,8 до 9,8 мільярдів доларів США в трьох країнах з найбільшим виробництвом опіуму -

Афганістані, М'янмі та Мексиці. Торгівля опіум в Азії має побічний ефект на країни, розташовані поблизу основних районів вирощування опіумного маку, оскільки опіум виробляються та продаються для місцевого споживання, а також можуть реекспортуватися в інші країни. Цей імпорт опіуму стає важливим джерелом зовнішньої міжнародної торгівлі для країн Південної Азії. Значення цих наркотиків велике в порівнянні з легальною господарською діяльністю, призводячи до великого внеску у зовнішню торгівлю.

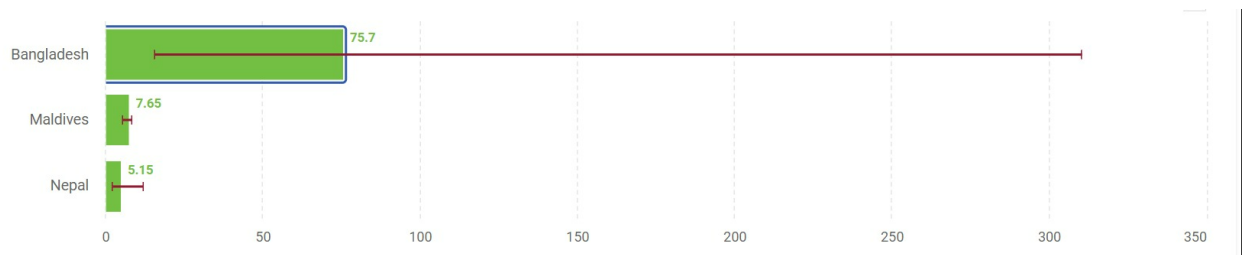

Рис.2.3. Незаконні фінансові відтоки від імпорту героїну, у 2021 році (млн. дол. США)

Складено на основі [40]

Вхідні НФП (іноземні фінансові потоки) є основним джерелом доходу для організацій, які займаються незаконною торгівлею наркотиками в певних країнах. Проте, важливо відзначити, що відмивання коштів, отриманих від таких видів діяльності, завдає серйозної шкоди безпеці та правосуддю. Ця практика сприяє подальшій злочинності, збільшує рівень насильства та корупції, а також негативно впливає на економіку через проникнення незаконно набутих доходів, що підриває цілісність фінансових ринків і сприяє росту тіньової економіки.

Узагальнення та попередні оцінки були отримані в результаті пілотних досліджень, проведених 22 країнами спільно з UNCTAD, UNODC, регіональними комісіями ООН та іншими партнерами (рис.2.4). На додаток до перших оцінок, пілотні проекти надали або продовжують надавати важливу інформацію для вдосконалення статистичних методів вимірювання НФП та для отримання досвіду країн при використанні цих або

UNODC для статистичного вимірювання незаконних фінансових потоків, і ця основа була схвалена всіма державами-членами Статистичної комісії ООН у березні 2022 року [26]. Концептуальна основа визначає основні види діяльності, які можуть спричинити виникнення НФП (див. рис. 1.3), і визначає НФП як фінансові потоки, які є незаконними за походженням, передачею або використанням, НФП перетинають кордони та передають вартість.

Класифікація НФП, розроблена Методологією ICCS (розроблена UNODC у 2015 році) може служити основою для визначення видів діяльності, які генерують НФП. Однак, оскільки ICCS не враховує всю сферу податкових та комерційних операцій, які можуть бути пов'язані з IFF, необхідно розробити більш вичерпну класифікацію, в якій кожен вид діяльності аналізується з урахуванням трьох основних аспектів (рис. 2.5):

- Дохід. Оцінка базується на тому чи є конкретна діяльність економічною, тобто чи призводить вона безпосередньо чи опосередковано до зміни доходу.
- Прямі або непрямі потоки. Потрібно визначити, чи включає діяльність прямий обмін ресурсами або вона здійснюється без прямого їх обміну.
- Виробнича або невиробнича діяльність. Доцільно встановити, чи входить діяльність у виробництво, як це визначено в Системою національних рахунків.

Цей підхід допомагає сформувати детальну та систематичну класифікацію, яка охоплює широкий спектр діяльності, які генерують НФП.

Як зазначають експерти, необхідно постійно підсилювати та забезпечувати підтримку з боку UNCTAD та UNODC, а також партнерів, зокрема регіональних комісій ООН та їхніх експертів, через технічну експертизу. У своїй останній резолюції, прийнятій у грудні 2022 року, Генеральна Асамблея ООН [22, 26], закликає до спільних дій і зусиль як на національному, так і на міжнародному рівнях щодо навчання та звітування за

індикатором ЦСР 16.4.1, застосовуючи рекомендовану методологію та спільно працюючи з UNCTAD та UNODC у цьому напрямку.

Оцінка НФП відіграє важливу роль не лише для виявлення їх обсягу, але й для підвищення якості ключових макроекономічних статистичних даних, таких як ВВП. Тому, доцільно розширювати оцінку таких даних. Оцінювання НФП дозволяє визначити загрози та ризики, пов'язані з нелегальними операціями та служить основою для подальшої розробки політики їх протидії.

Як зазначено на [40] розпочинається глобальний проект, спрямований на посилення потенціалу Рахунку розвитку ООН протягом 2023-2026 років. Цей проект реалізується в координації з Економічною комісією ООН для Африки (ЕСА) та охоплює дев'ять країн, які розвиваються, в різних регіонах світу з метою зміцнення їхніх можливостей для вимірювання та обмеження НФП. Також передбачається підвищення дослідницької та аналітичної спроможності і покращення мобілізації внутрішніх ресурсів для підтримки соціально-економічної стійкості з метою досягнення Порядку денного до 2030 року. Агенції продовжують роботу над розробкою комплексної класифікації НФП та методами агрегування різних типів НФП у єдиний показник для вимірювання та звітування за індикатором ЦСР 16.4.1. В цьому контексті розглядається використання матричного підходу для визначення областей (потенційного) збігу між різними методами та типами НФП та запобігання подвійному підрахунку. Подальші практичні дослідження в країнах будуть необхідні для розробки ефективних методів агрегування в майбутньому.

Для забезпечення успіху необхідні спільні глобальні дії та координація всіх країн і міжнародних організацій. Важливо слідкувати за наявними ресурсами і оновленнями, які надходять з країн, що співпрацюють з UNCTAD та UNODC, та активно співпрацювати для досягнення глобальних цілей, визначених в Порядку денного до 2030 року.

Отже, заборона НФП важлива для формування безпечного середовища, правосуддя та стабільності економіки. Оцінка та аналіз НФП стають дедалі важливішим завданням для міжнародних організацій, як UNCTAD та UNODC, і регіональних комісій ООН. Пілотні проекти та глобальні ініціативи спрямовані на покращення методології вимірювання IFF і спільну роботу країн для боротьби з цією проблемою. Наявність чіткої класифікації та спільних стандартів відіграють ключову роль у цьому процесі. Запобігання незаконним фінансовим потокам вимагає спільних зусиль країн та міжнародних організацій для досягнення цілей сталого розвитку.

Висновки до розділу 2

Здійснюючи аналіз та контроль за нелегальними фінансовими потоками, можна виділити на три основні цілі: визначення обсягу НФП, вивчення каналів їхнього незаконного переміщення та розробка стратегій протидії НФП. Різні методи, включаючи макроекономічний аналіз, аналіз зовнішньої торгівлі та податкових потоків, використовуються для досягнення цих цілей. Макроекономічна статистика, зокрема, є важливим інструментом для визначення обсягів НФП. Аналіз переміщення прибутку міжнародних корпорацій також спирається на макроекономічних даних та інших методах, які допомагають визначити «надприбутковість» корпорацій у податкових гаванях. Однак метод «неправильного ціноутворення в торгівлі» має свої проблеми ідентифікації.

Усі ці дослідження надають докази про наявність НФП та переміщення прибутку, що спрямовані на ухилення від оподаткування. Однак важливо пам'ятати, що є різні точки зору на те, що слід вважати частиною НФП, які є «розмитими» у базі оподаткування та залишає проблему щодо їх класифікації відкритою.

Оцінка та виявлення НФП важливі для забезпечення економічної безпеки, правосуддя та стабільності економіки. Міжнародні організації, такі

як UNCTAD та UNODC, разом з регіональними комісіями ООН, активно співпрацюють та розробляють методології для ефективного оцінювання та контролю НФП. Наявність чіткої класифікації та спільних стандартів є ключовим фактором у цьому процесі. Запобігання незаконним фінансовим потокам потребує спільних зусиль країн і міжнародних організацій для досягнення цілей сталого розвитку.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ ПРАКТИКИ ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА НЕЛЕГАЛЬНИМИ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ

3.1. Міжнародна практика здійснення державного фінансового контролю та можливості її впровадження в Україні

Як єдина і неподільна категорія, державний фінансовий контроль повинен базуватися на конкретному фундаменті, що визначає його сутність. Великий інтерес стосовно організації ефективного державного фінансового контролю в сучасній Україні полягає в вивченні досвіду аналогічних контрольних фінансових органів у світі. Усі реформи, включаючи реформування системи органів державного фінансового контролю в Україні, мають здійснюватися на підставі передового досвіду розвинутих країн у цій галузі, рекомендацій міжнародних організацій. Проте важливо також враховувати історичний контекст та досвід розвитку державного фінансового контролю в Україні.

За кордоном, в багатьох країнах, вищі органи зовнішнього фінансового контролю несуть відповідальність за проведення аудиту державних фінансів, включаючи доходи і видатки, а також забезпечують фінансову добросовісність і відкритість у функціонуванні державної системи та інших аспектів. Існують численні приклади організацій державного фінансового контролю за кордоном, але одним із настійних прикладів ефективно організації є Європейський Союз [13,31].

Загальновідомо, що Державний фінансовий контроль у розвинених країнах ґрунтується на принципах, які сформульовані в Лімській декларації [42, 51] Міжнародної організації вищих аудиторських установ (INTOSAI). Однією з таких організацій є Європейська організація вищих контрольних органів (EUROSAI), до складу якої входить і Україна. Основними принципами, на яких ґрунтується цей контроль, є незалежність, об'єктивність,

компетентність і гласність. У кожній країні існує своя специфіка здійснення контрольної діяльності. При дослідженні нормативних актів, що регулюють систему фінансового контролю, можна відзначити, що розвинені держави орієнтуються на вищеназвані принципи [42].

Однією з ключових статей Лімської декларації є стаття 5, яка підкреслює необхідність незалежності вищих контрольних органів. Цей принцип гарантує, що контрольні органи функціонують об'єктивно і ефективно, бути незалежними від будь-якого зовнішнього впливу і мати функціональну та організаційну незалежність. Однак варто відзначити, що абсолютно незалежні контрольні органи не можуть існувати, оскільки вони впираються в систему державного апарату. Для прикладу, Рахункова палата України, яка підпорядкована Верховній Раді України, також підпорядкована системі державного управління [28, 32].

У забезпеченні ефективного державного фінансового контролю обов'язковою складовою є застосування міжнародних знань і практики. Однак, на початковому етапі розвитку цієї системи, важливим є вітчизняний досвід. Використання вітчизняного досвіду дозволяє вирішувати ряд соціально значущих завдань державного фінансового контролю в сучасних умовах, включаючи управління економікою держави згідно з законодавством, забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів, розміщення об'єктів державної власності, та інші. Український досвід дозволяє визначити завдання державного фінансового контролю в сучасних умовах, такі як:

- забезпечення відповідності управління економікою законодавчим вимогам;
- здійснення цільового та ефективного використання державних фінансових ресурсів;
- досягнення раціонального та ефективного розміщення об'єктів, що належать державі;
- забезпечення законності та цільового та ефективного використання доходів від майна, яке перебуває у державній власності;

- здійснення нормативної адміністративної діяльності;
- часове інформування державних органів та суспільства за допомогою опублікування результатів контрольних заходів та ревізій;
- забезпечення можливості внесення необхідних коригувань;
- притягнення винних до відповідальності;
- врегулювання завданих збитків для держави та впровадження запобіжних заходів, що запобігають повторенню виявлених порушень у майбутньому [31].

В цілому, сучасні принципи державного фінансового контролю у розвинених країнах можуть стати цінним джерелом навчання і вдосконалення системи контролю в Україні, сприяючи більш ефективному використанню державних фінансових ресурсів та підвищенню довіри громадськості до фінансової системи країни.

Два важливих органи, які відповідають за фінансовий контроль в Україні, це Рахункова палата України і Державна аудиторська служба України. Загалом, ці органи дотримуються світової практики фінансового контролю. Однак постійно виникає обговорення щодо передачі всього державного фінансового контролю парламентському органу, Рахунковій палаті, залишаючи Державній аудиторській службі України внутрішній контроль. Під поняттям «внутрішній контроль» розуміють контроль, який здійснюється внутрішніми органами одного відомства. У свою чергу, Рахункова палата і Державна аудиторська служба здійснюють зовнішній контроль [47, 48].

Досвід країн Європи свідчить про те, що в державному секторі виникає багато проблем, пов'язаних з управлінням і контролем через складність владних адміністративних і господарських структур. Багато країн, такі як Швеція, Франція, Великобританія, Німеччина, Сполучені Штати Америки і багато інших, мають досвід у сфері державного фінансового контролю, який є відмінним прикладом для наслідування (табл. 3. 1)

Таблиця 3.1.

Система державного фінансового контролю в розвинених країнах [28, 31]

Країна	Наявність вищого органу контролю	Правовий статус закріплений в конституції	Диференціація системи органів фінансового контролю	Особливості фінансового контролю
1	2	3	4	5
Сполучені Штати Америки	-	+	+	Законодавча гілка влади, яка представлена Конгресом, визначає закони та політику, які регулюють функціонування державного апарату. Одночасно вона відповідає за здійснення контролю за діяльністю виконавчої влади, включаючи витрати коштів та дотримання законодавчих вимог. Вищі органи контролю функціонують у кожній гілці влади та забезпечують баланс повноважень виконавчої та законодавчої влади.
Канада	+	+	+	Управлінню генерального аудитора покладено важливу роль в системі контролю. У межах своєї функціональної діяльності, Управління веде тривалі напрями аудиту: фінансовий аудит, аудит відповідності та аудит економічності (або ефективності витрачання бюджетних коштів). Ці напрями дозволяють систематично оцінювати фінансову діяльність, дотримання законодавства та ефективність використання бюджетних ресурсів.
Велика Британія	+	+	+	Специфіка британської правової системи дозволяє будь-який акт Парламенту, що стосується регулювання фінансового контролю, вважати конституційним. Тобто будь-яке законодавство, яке стосується фінансів та контролю над ними, визнається складовою частиною конституції, що дозволяє легко внести зміни у правові норми, які стосуються фінансового контролю.
Швеція	+	+	+	Головним завданням контролю є оцінка ефективності та результативності державних операцій. Акцент робиться на операціях, які, хоча і можуть бути дохідними та вигідними з фінансової точки зору, але не відповідають вимогам до досягнення соціальних та політичних цілей держави. Такі операції засуджуються під час контролю. Розроблено 54 пункти, які визначають критерії ефективності і дієвості державних операцій. Ці пункти допомагають визначити, чи відповідають операції поставленим перед ними цілям і завданням, і чи досягаються соціальні та політичні очікувані результати.
Німеччина	+	+	+	У рамках функціональних повноважень Федеральної рахункової палати завдання фінансового контролю поділені на 8 основних напрямків. Кожен із цих напрямків спрямований на забезпечення ефективного контролю над фінансами та ресурсами. У Федеральній рахунковій палаті та її 11 рахункових палатах відомих федеральних земель існують окремі та незалежні один від одного органи фінансового контролю. Ця структура покликана забезпечити максимальну ефективність та надійність фінансового контролю на рівні федерального рівня та в межах регіонів. Це дозволяє кожному органу фінансового контролю спеціалізуватися на конкретних аспектах фінансової діяльності та забезпечити високу якість контролю в своїй сфері компетенції.

Продовження табл. 3.1.

1	2	3	4	5
Франція	+	+	+	Рахункова палата виступає як судова інстанція, яка відповідає за всебічний нагляд над державними фінансами. Її функції охоплюють контроль за фінансами на різних рівнях управління, включаючи комуни, департаменти та регіони. Ця організація відіграє ключову роль у забезпеченні відповідності фінансових операцій законодавчим нормам та стандартам на всіх рівнях влади. Контроль, який здійснює Рахункова палата, сприяє підтримці фінансової дисципліни та ефективного управління грошовими ресурсами в різних частинах держави. Завдяки такому підходу можна забезпечити прозорість та відкритість у фінансових питаннях не лише на центральному рівні, але й на місцевому та регіональному рівнях управління. Це сприяє більш відповідальному використанню бюджетних коштів та підвищує довіру громадян до державної фінансової системи.

Кожна країна працює над підвищенням ролі та відповідальності своїх контрольних органів, надаючи їм відповідні повноваження та матеріальну підтримку. Незалежність цих органів від об'єктів контролю є ключовою умовою для ефективності їхньої роботи. Цей підхід вже довів свою корисність у практиці.

Країни з розвинутою ринковою економікою мають сталі традиції у впровадженні системи фінансового контролю, яка передбачає розмежування сфери контролю та підпорядкування контрольних органів. У багатьох з них відсутній єдиний критерій класифікації органів контролю, і це робить систему різноманітною та гнучкою.

Багато країн, зокрема Німеччина, Великобританія та США, використовують ієрархічну систему контролю. У таких системах існують вищі контрольні органи, які мають широкі повноваження, і всі інші органи підпорядковані їм або піддаються координації та перевірці щодо їхньої діяльності [28, 31].

Наприклад, Федеральна рахункова палата та рахункові палати федеральних земель в Німеччині відзначаються великим авторитетом та виконують контроль за дотриманням різних аспектів бюджетного

фінансування та управління економікою. Ця система контролю сприяє ефективному нагляду над фінансами.

У Великобританії відсутнє єдине законодавство, яке регулює роботу контрольних органів, і загальний контроль за адміністрацією здійснюють законодавчі органи, суди та громадські організації. В цій системі ключовою є підлеглисть законодавчим органам, незалежність суду та примат закону.

У США функції контролю розділені між різними контрольними органами, і немає єдиного спеціалізованого відомства для єдиного адміністративного та фінансового контролю. Федеральне казначейство, Адміністративно-бюджетне управління та Головне контрольне управління здійснюють різні види контролю, і ця система також відзначається ефективністю. Система контролю в Японії відзначається стабільністю та беззмінністю. Контрольно-ревізійне управління, створене понад століття тому, продовжує здійснювати контроль за виконанням державного бюджету і має незалежний статус.

Всі ці системи контролю мають свої унікальні особливості, але спираються на загальні принципи ефективного фінансового контролю, що визнані як корисний практичний досвід у багатьох країнах [30].

Аналізуючи формування фінансового контролю в соціально-бюджетній (державній) сфері різних країн, таких як Німеччина, Франція, Англія, Канада, США, і Швеція, можна виявити деякі спільні тенденції та характеристики, які можуть бути використані для регулювання цього процесу в нормативно-правових актах. Основні завдання таких органів контролю включають перевірку законності та правильності розподілу фінансових ресурсів, а також ефективність витрат бюджетних коштів [30, 31].

Основні ознаки, які є характерними для більшості вищих органів фінансового контролю в різних країнах, представлені на рис.3.1.

Незалежність гілок влади

- Органи фінансового контролю повинні бути незалежними від виконавчої, законодавчої та судової влади для забезпечення об'єктивності та ефективності їхньої роботи.

Фокус на цільовому використанні та ефективності програм витрат

- Один з основних завдань органів контролю полягає в оцінці та забезпеченні ефективного використання бюджетних коштів, а також встановленні критеріїв для оцінки цільового використання цих коштів.

Ефективність контролю

- Результативність контрольних органів вимірюється у порівнянні витрат на їхню діяльність та отриманих результатів. Оцінка ефективності контролю включає в себе виявлення порушень бюджетного законодавства, повернення коштів до бюджету та уникнення витрат з порушенням бюджетних норм.

Визначені повноваження

- Органи фінансового контролю повинні мати чітко визначені повноваження, які закріплені в нормативно-правових актах, щоб забезпечити їхню компетентність та авторитет.

Кваліфікований та мотивований персонал

- Важливо мати висококваліфікований персонал, який має відповідні навички та мотивацію для виконання завдань фінансового контролю.

Стандарти аудиту

- Для забезпечення якості та об'єктивності аудиту важливо мати чіткі стандарти та методології.

Достовірність звітів та висновків

- Органи фінансового контролю повинні надавати чіткі та зрозумілі звіти та висновки, щоб забезпечити прозорість та достовірність їхньої діяльності.

Рис. 3.1. Загальні ознаки вищих органів фінансового контролю в різних країнах

Складено на основі [38, 40-43]

Зазначені ознаки є ключовими для ефективності системи фінансового контролю. Дослідження практики роботи таких органів у зарубіжних країнах важливо для вдосконалення системи контролю в Україні та інших країнах. Важливо враховувати, що впровадження змін у систему фінансового

контролю вимагає обережності та уважного підходу, але може призвести до покращення ефективності та об'єктивності контролю.

Отже, країни з розвинутою ринковою економікою приділяють велику увагу ролі та незалежності своїх контрольних органів у системі фінансового контролю. Ці органи мають різні структури та методи роботи, такі як ієрархічні системи у Німеччині та ієрархічна система у Великобританії з підлеглистю законодавчим органам. У США функції контролю розділені між різними органами, і в цій системі важливу роль відіграє координація. Однак усі ці системи мають спільні принципи ефективного фінансового контролю, які включають перевірку законності та ефективності витрат бюджетних коштів.

3.2. Використання інноваційних підходів до реформування системи фінансового контролю за нелегальними фінансовими потоками

Інноваційні підходи до фінансового контролю за нелегальними фінансовими потоками пов'язані з впровадженням технологій фінансового моніторингу. Ці підходи використовують сучасні інформаційні та аналітичні засоби для виявлення та відстеження нелегальних фінансових операцій і потоків коштів. Нові технології володіють потенціалом для більш швидкої, ефективної системи протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму. Вони можуть сприяти впровадженню стандартів ФАТФ і підтримувати світові зусилля у боротьбі з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму, сприяючи фінансовому включенню та уникненню непередбачених наслідків, таких як фінансове виключення.

ФАТФ, як глобальний ініціатор стандартів ПВК/ФТ, має визнавати важливість відстеження інноваційних технологій та бізнес-моделей у фінансовому секторі, а також забезпечувати актуальність своїх стандартів і забезпечувати розумне регулювання фінансового сектору, яке допомагає

усувати ризики та сприяє відповідальній інновації. ФАТФ досліджує можливості та виклики нових технологій у боротьбі з ПВК/ФТ, щоб підвищити обізнаність про прогрес в галузі інновацій та цифрових рішень. Організація також аналізує постійні виклики та способи їх подолання, включаючи регуляторну технологію (RegTech) та наглядову технологію (SupTech), які можуть підвищити ефективність стандартів ФАТФ [36, 37].

Інноваційні навички, методи та процеси, а також використання сучасних технологічних підходів можуть допомогти регуляторам, наглядовим органам та регульованим структурам вирішити багато проблем у сфері ПВК/ФТ. Технології можуть спростити збір, обробку та аналіз даних, а також допомогти суб'єктам визначити та управляти ризиками ПВК/ФТ ефективніше та в режимі реального часу. Прискорені платежі та операції, точні системи ідентифікації, моніторинг, ведення обліку та обмін інформацією між компетентними органами та підконтрольними установами також мають свої переваги.

Застосування інноваційних підходів до реформування системи фінансового контролю за нелегальними фінансовими потоками може сприяти покращенню ефективності та ефективності цієї системи. Ось декілька ключових аспектів інноваційного підходу до реформування фінансового контролю (рис. 3.2).

Застосування сучасних інформаційних та аналітичних інструментів дозволяє автоматизувати процеси виявлення та аналізу підозрілих фінансових операцій. Штучний інтелект, машинне навчання та аналіз великих обсягів даних можуть допомогти виявити нелегальні фінансові потоки та підозрілих клієнтів. Блокчейн-технології дозволяють відстежувати фінансові транзакції , що дозволяє робити їх більш прозорими та невідмінними. Це може допомогти у запобіганні нелегальним фінансовим потокам та відмиванню коштів.

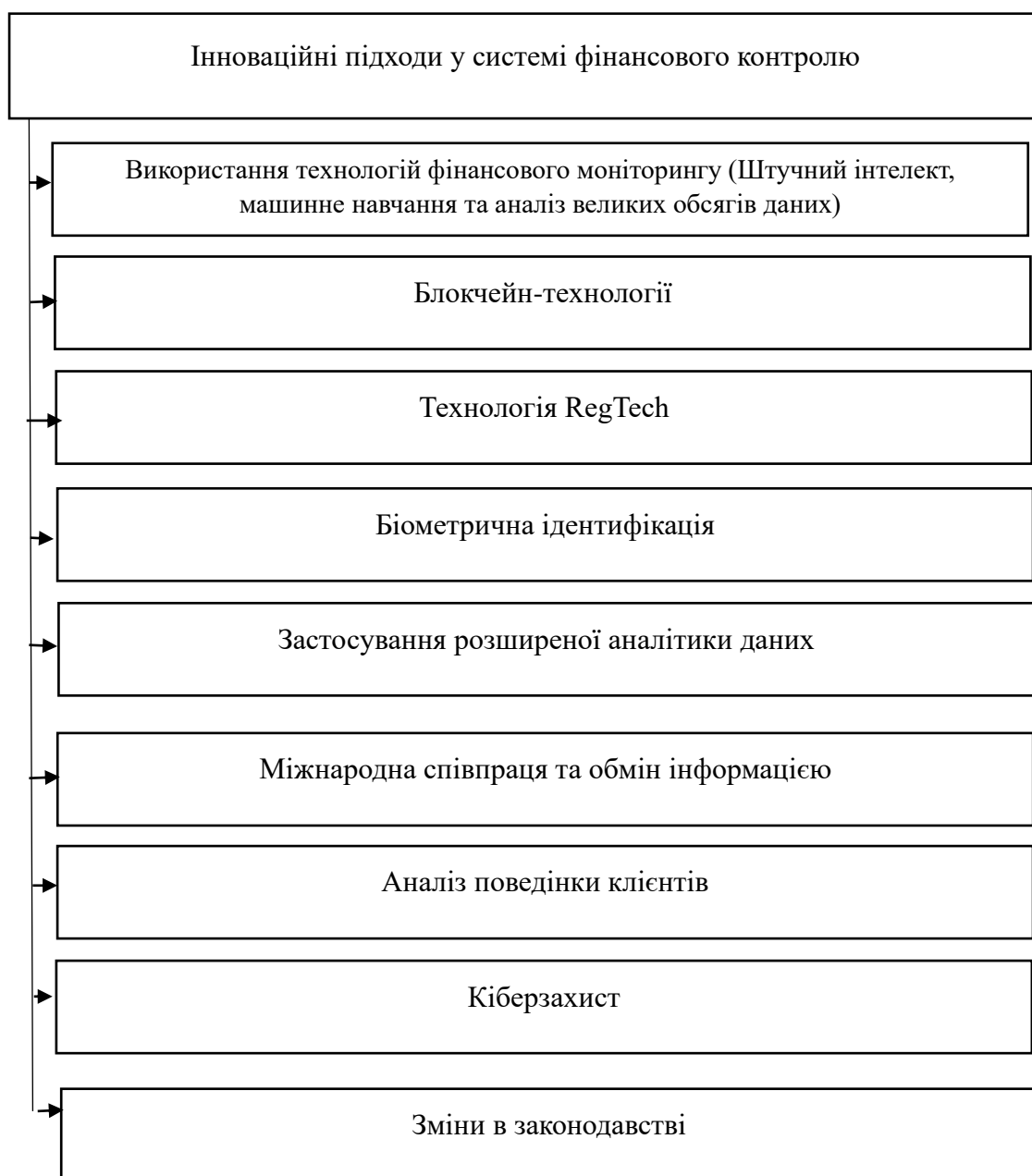

Рис. 3.2. Інструменти інноваційного підходу у реформуванні фінансового контролю

Складено автором

Використання технологій RegTech допомагає автоматизувати процеси відповідності регуляторним вимогам та стандартам, зменшуючи ризики та витрати на регуляторний контроль .

Використання біометричних даних, таких як відбитки пальців або розпізнавання обличчя, може забезпечити надійну ідентифікацію осіб під час фінансових операцій та переказів.

Застосування розширеної аналітики даних дозволяє виявляти зв'язки між різними фінансовими операціями та суб'єктами, що може допомогти у виявленні нелегальних фінансових потоків.

Міжнародна співпраця та обмін інформацією дає можливість обмінюватися інформацією між державами та фінансовими установами, що дозволить покращити виявлення та розслідування нелегальних фінансових потоків, особливо тих, які перетинають міжнародні кордони.

Аналіз поведінки клієнтів вадливий інструмент, адже врахування незвичайних фінансових звичок та поведінки клієнтів може допомогти виявити підозрілі операції.

Забезпечення безпеки фінансових систем від кібератак та витоків даних є критичним для запобігання нелегальним фінансовим потокам.

Покращення законодавства та регуляторного середовища може сприяти боротьбі з нелегальними фінансовими потоками, зокрема, застосуванням більш суворих стандартів та вимог.

Загальновідомо, що інноваційні підходи до фінансового контролю за нелегальними фінансовими потоками включають в себе технологічні рішення, співробітництво та реформування законодавства. Застосування таких підходів може допомогти у попередженні та припиненні незаконних фінансових операцій та зменшити їх негативний вплив на економіку та безпеку.

Отже, інноваційний підхід до фінансового контролю може покращити систему виявлення та припинення нелегальних фінансових потоків, забезпечуючи більшу ефективність та безпеку фінансової системи.

Впровадження сучасних технологій та інновацій може допомогти як державному, так і приватному секторам підвищити ефективність виконання стандартів ФАТФ за рахунок врахування всіх можливих ризиків. Розробка,

впровадження та регулюючий нагляд за цими нововведеннями повинні враховувати як потенційні загрози, так і можливості, які вони приносять. Важливо, щоб використання новітніх технологій і інновацій відповідало міжнародним стандартам щодо захисту даних, забезпечувало конфіденційність та кібербезпеку.

Зважаючи на прогрес у реформуванні системи Держфінмоніторингу, який спостерігається за останні роки, система фінансового контролю, яка сформована з таких суб'єктів як НБУ, Рахункова палата України, Державна аудиторська служба, НАБУ, АРМА, НАЗК, САП, та інші, також визначає вектор проведення таких заходів [41, 50, 53, 54].

З огляду на це, недавно створена система антикорупційного ланцюга повинна була замінити неефективні правоохоронні та судові системи щодо виявлення, реєстрації та розгляду важливих корупційних справ. Систему завершили у 2019 році, але вона стала повністю функціональною лише в липні 2022 року, коли був призначений новий Спеціальний прокурор з питань боротьби з корупцією. Протягом 2021 року до суду було направлено лише три справи з обвинуваченнями. У квітні 2022 року завершився строк першого директора Національного антикорупційного бюро (НАБУ), і з 6 березня 2023 року Семена Кривоноса призначено Директором НАБУ. Досить тривожно, комітет Верховної Ради з питань організації влади рекомендував прийняти законопроект [49], який скасовує вимогу політичної незалежності майбутніх директорів НАБУ та спрощує порядок їх звільнення. У системі існує відчутний опір проти функціонування антикорупційних органів України. Крім того, незважаючи на повністю функціональне Агентство з розслідування та управління активами (АРМА), не була створена ефективна система для виявлення та повернення активів, отриманих через корупцію. В якості рекомендацій у звіті пропонується [12]

- Забезпечити дотримання Україною міжнародних зобов'язань у боротьбі з корупцією, зокрема тих, які стосуються процесу європейської інтеграції.

- Гарантувати незалежність і результативність антикорупційних органів та зміцнити їхню інституційну потужність.

- Зосередити увагу на збільшенні цифрового впровадження в антикорупційному процесі для можливості відстеження корупційних справ та взаємодії з громадськістю.

- Організувати прозорий конкурс на ключові посади та призначити авторитетного, професійного та незалежного керівника Національного антикорупційного бюро (НАБУ).

- Організувати прозорий конкурс на вибір керівника та гарантувати подальший інституційний розвиток Агентства з розслідування та управління активами (АРМА).

Загалом, ці рекомендації спрямовані на покращення ситуації з корупцією в Україні. Проте важливо, щоб реформи були втілені в життя і забезпечили практичний результат у вигляді зменшення корупції та підвищення довіри громадян до владних структур. Також важливо враховувати публічну думку та залучати громадськість до процесу моніторингу та вдосконалення цих реформ.

Загальновідомо, що Рахункової палати Рахункова палата є найвищим аудиторським органом, який звітує перед Верховною Радою. Ця Палата є зовнішнім аудиторським органом, незалежним від уряду, який регулярно оцінює та обговорює ефективність та законність доходів, видатків і фінансування державного бюджету [47, 48]. З огляду на сучасний стан, доцільним вважається прийняти рекомендації, запропоновані у звіті [12]:

- Підсилити та розширити функції та повноваження Рахункової палати для охоплення всього сектору державного управління, включаючи аудити ефективності та фінансові аудити бюджетів місцевих органів влади, а також позабюджетних фондів, таких як Фонд соціального страхування та Пенсійний фонд.

- Внести зміни до Закону «Про Рахункову палату», щоб дозволити Рахунковій палаті проводити аудити ІТ та відповідності.

- Підсилити кібербезпеку в Рахунковій палаті для захисту інформації, якою вона керує та операцій, та запобігти зовнішнім втручанням у її системи.

- Збільшити інституційні можливості Рахункової палати, щоб забезпечити її можливість впоратися з розширеним обсягом робіт.

Отже, запропоновані рекомендації мають потенціал покращити ефективність та розширити вплив Рахункової палати в сфері фінансового контролю та аудиту, а також забезпечити її відповідність сучасним викликам, включаючи кібербезпеку і ІТ аудит. Однак важливо враховувати, що успішність цих рекомендацій буде залежати від їх відповідного втілення та підтримки з боку владних структур та законодавчих органів.

Висновки до розділу 3

Аналізуючи формування фінансового контролю в соціально-бюджетній сфері різних країн, можна виділити спільні тенденції та характеристики, які мають загальне значення для регулювання цього процесу в нормативно-правових актах. Основні завдання органів контролю включають перевірку законності та ефективності розподілу фінансових ресурсів, а також ефективність витрат бюджетних коштів.

Серед загальних ознак, які є характерними для більшості вищих органів фінансового контролю, слід відзначити незалежність цих органів, їх важливу роль у забезпеченні об'єктивності та ефективності контролю, а також акцент на перевірці ефективності витрат бюджетних коштів.

Ці ознаки є ключовими для побудови ефективної системи фінансового контролю, яка забезпечує оптимальне використання публічних ресурсів та забезпечує дотримання законності. Дослідження практики роботи таких органів у розвинутих країнах може бути корисним для вдосконалення системи контролю в Україні та інших країнах.

Важливо враховувати, що впровадження змін у систему фінансового контролю вимагає обережності та уважного підходу, але може призвести до покращення ефективності та об'єктивності контролю над управлінням публічними фінансами.

В дослідженні розкрито питання фінансового контролю, боротьби з корупцією та аудиту в Україні. Запропоновано ряд інноваційних підходів та рекомендацій для покращення ефективності та незалежності антикорупційних органів, а також для посилення ролі Рахункової палати у фінансовому контролі.

Важливо підкреслити, що впровадження сучасних інформаційних та аналітичних інструментів може великою мірою сприяти попередженню та припиненню незаконних фінансових операцій та забезпечити більшу ефективність та безпеку фінансової системи. Проте успішна реалізація цих реформ вимагає не лише технологічного вдосконалення, але й політичної волі, незалежності антикорупційних органів та ефективного керівництва.

Саме тому, доцільним видається враховувати міжнародні зобов'язання у боротьбі з корупцією та забезпечувати відповідність міжнародним стандартам щодо захисту даних та кібербезпеки. Реформи повинні бути спрямовані на зміцнення інституційної потужності системи фінансового контролю, а саме Держфінмоніторингу, антикорупційних органів та Рахункової палати.

В цілому, впровадження цих рекомендацій має потенціал покращити ситуацію з корупцією в Україні та зміцнити фінансовий контроль. Важливо виконувати ці реформи практично та залучати громадськість до процесу моніторингу та вдосконалення системи контролю та аудиту.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного досліджень у роботі ми прийшли до таких висновків. Фінансовий контроль, фінансовий моніторинг та фінансовий аудит взаємопов'язані поняття в науковій літературі. Державний фінансовий аудит відіграє ключову роль у системі державного фінансового контролю, оцінюючи та контролюючи фінансові процеси в сфері державних фінансів України. Тому доцільно провести оцінку ефективності фінансового контролю щодо нелегальних фінансових потоків та запобігання фінансовим порушенням через фінансовий аудит. Важливо використовувати міжнародний досвід для підвищення ефективності системи фінансового контролю.

Також ми наголошуємо на важливості дотримання Лімської декларації, яка визначає ключові принципи зовнішнього державного контролю, зокрема щодо процедур призначення, незалежності та кваліфікації членів контрольного органу. Етичні стандарти у державному аудиті є надзвичайно важливими.

Загалом, в сучасних умовах необхідна модернізація та покращення системи фінансового контролю в Україні відповідно до міжнародних стандартів та принципів. За світовою практикою, це включає незалежність і об'єктивність, кваліфікацію та навчання, ефективність інструментів контролю, дотримання етичних стандартів, відповідність і звітність, а також адаптацію до змін і захист від конфлікту інтересів.

Окрім цього, важливо враховувати актуальність досліджень щодо нелегальних фінансових потоків (НФП) та їх впливу на економічну безпеку, зокрема у країнах, що розвиваються. Неодмінно врегулювати відсутність загального визначення та класифікаційних ознак щодо НФП. Враховуючи, що ці потоки охоплюють рух коштів через незаконні операції, розрізнити їх можна за чотирма основними категоріями: фіскальною політикою та регулюванням, включаючи ухилення від податків та нелегальну торгівлю, а також корупцією та фінансуванням злочинності та тероризму. Враховуючи

складну природу нелегальних фінансових потоків, їх запобігання та боротьба вимагають комплексного підходу та співпраці на міжнародному рівні.

Аналіз та контроль за нелегальними фінансовими потоками передбачає оцінку трьох основних цілей: визначення обсягу нелегальних фінансових потоків, дослідження каналів їх незаконного переміщення та розробку стратегій протидії їм. Ці завдання виконуються за допомогою різних методів, включаючи макроекономічний аналіз, аналіз зовнішньої торгівлі та податкових потоків. Важливим джерелом для визначення обсягів нелегальних фінансових потоків є макроекономічна статистика. Також аналіз переміщення прибутку міжнародними корпораціями використовує дані макроекономічних показників та інших методів для визначення «надприбутковості» корпорацій у податкових оазисах. Однак метод «неправильного ціноутворення в торгівлі» може мати проблеми з ідентифікацією.

Всі ці дослідження надають значні докази про наявність нелегальних фінансових потоків та переміщення прибутку з метою ухилення від оподаткування. Однак важливо пам'ятати, що існують різні точки зору на те, які конкретно елементи слід вважати частиною нелегальних фінансових потоків, і це створює питання стосовно їх класифікації.

Оцінка та виявлення нелегальних фінансових потоків є критичними для забезпечення економічної безпеки, справедливості та стабільності економіки. Міжнародні організації, такі як UNCTAD та UNODC, активно співпрацюють і розробляють методології для ефективного оцінювання та контролю нелегальних фінансових потоків. Важливо мати чітку класифікацію та загальні стандарти у цьому процесі. Запобігання незаконним фінансовим потокам вимагає спільних зусиль країн і міжнародних організацій для досягнення цілей сталого розвитку.

Оцінка системи фінансового контролю в соціально-бюджетній сфері різних країн виявив загальні тенденції та характеристики, які є важливими для регулювання цього процесу в нормативно-правових актах. Основні

завдання органів контролю включають перевірку законності та ефективності розподілу фінансових ресурсів та ефективність витрат бюджетних коштів.

Незалежність органів контролю, їх роль у забезпеченні об'єктивності та ефективності контролю, а також акцент на перевірці ефективності витрат бюджетних коштів є ключовими ознаками ефективної системи фінансового контролю. Дослідження зарубіжної практики може служити важливим джерелом для вдосконалення системи фінансового контролю в Україні та інших країнах, але впровадження змін повинно враховувати особливості кожної конкретної системи та потреби суспільства.

Важливо підкреслити, що впровадження інноваційних підходів, використання сучасних технологій та забезпечення незалежності та ефективності антикорупційних органів та Рахункової палати можуть значно поліпшити боротьбу з корупцією та ефективність фінансового контролю.

Узагальнюючи вищевикладені висновки, успішна реалізація цих рекомендацій вимагає не лише технічного підходу, але й політичної волі та активної підтримки громадськості. Поєднання цих чинників може сприяти створенню більш прозорої та ефективної системи фінансового контролю, що відповідає потребам сучасного суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Addison Tony, Nino-Zarazúa Miguel, Pirttilä Jukka. Fiscal policy, state building and economic development. *Journal of international development*, 2018, 30.2: 161-172.
2. Alstadsæter Annette; Johannesen Niels; Zucman, Gabriel. Who owns the wealth in tax havens? Macro evidence and implications for global inequality. *Journal of Public Economics*, 2018, 162: 89-100.
3. Andersen, Jorgen Juel, et al. Petro rents, political institutions, and hidden: Evidence from offshore bank accounts. *Journal of the European Economic Association*, 2017, 15.4: 818-860.
4. Andersen Jorgen Juel, Johannesen Niels, Rijkers Bob. Elite capture of foreign aid: Evidence from offshore bank accounts. *Journal of Political Economy*, 2022, 130.2: 388-425
5. Assembly U. G. Global indicator framework for the Sustainable Development Goals and targets of the 2030 Agenda for Sustainable Development. *United Nations Statistics Division: New York, NY, USA*, 2017.
6. Basel AML Index: 8th edition A country ranking and review of laundering and terrorist financing risks around the world. *International Centre for Asset Recovery / August 2019*. URL: [http:// https://baselgovernance.org/sites/default/files/2019-08/Basel%20AML%20Index%202019.pdf](http://https://baselgovernance.org/sites/default/files/2019-08/Basel%20AML%20Index%202019.pdf)
7. Beer Sebastian; Loeprick Jan. Profit shifting: drivers of transfer (mis) pricing and the potential of countermeasures. *International Tax and Public Finance*, 2015, 22.3: 426-451.
8. Brandt Kasper. Illicit financial flows and developing countries: A review of methods and evidence. *Journal of Economic Surveys*, 2023, 37.3: 789-820.
9. Cobham Alex, Janský Petr. *Estimating illicit financial flows: A critical guide to the data, methodologies, and findings*. Oxford University Press, 2020

10. Collin Matthew. Illicit financial flows: concepts, measurement, and evidence. *The World Bank Research Observer*, 2020, 35.1: 44-86.
11. Damgaard Jannick; Elkjaer Thomas; Johannesen Niels. *What is real and what is not in the global FDI network?*. International Monetary Fund, 2019.
12. Dmytro Boyarchuk. A blueprint for reform Economic priorities in post-war Ukraine/ URL: <https://dizh.ch/en/2023/03/31/blueprint-for-economic-reform-in-post-war-ukraine/>
13. Draining development?: controlling flows of illicit funds from developing countries / edited by Peter Reuter. URL: <http://https://www.tni.org/files/668150PUB0EPI0067848B09780821388693.pdf>
14. Estimating Illicit Financial Flows / edited by Cobham Alex, Janský Petr. URL: <http://library.oapen.org/handle/20.500.12657/37433>
15. Garcia-Bernardo Javier Janský, Petr. Profit shifting of multinational corporations worldwide. *Xiv preprint Xiv:2201.08444*, 2022.
16. Illicit Financial Flows to and from 148 Developing Countries: 2006-2015. Global Financial Integrity. January 2019. URL: <https://gfintegrity.org/report/2019-iff-update/>
17. Integrity/ Global Financial. Illicit financial flows to and from developing countries: 2005-2014. *Washington, DC www. gfintegrity. org/wp-content/uploads/2017/05/GFI-IFF-Report-2017_final. pdf*, 2017.
18. Londoño-Vélez Juliana; Avila-Mahecha, Javier. Can wealth network in developing countries? Quasi-experimental evidence from Colombia. In: *Annual Congress of the IIPF*. 2018.
19. Meiss, K.-M., et al. Improvement of public financial control in the context of ensuring financial security of the state. *Economic annals-XXI*, 2017, 168: 63-68.
20. O'donovan James, Wagner Hannes F., Zeume, Stefan. The value of offshore secrets: Evidence from the Panama Papers. *The Review of Financial Studies*, 2019, 32.11: 4117-4155.
21. Policy Coherence in Combating Illicit Financial Flows: PCSD

Thematic Module DRAFT. URL: https://www.oecd.org/gov/pcsd/IFFs%20thematic%20module%20v12cl_for%20web.pdf

22. Selecting data series to reflect SDG indicator 16.4.1 on SDG Indicators Database: <https://unstats.un.org/sdgs/dataportal/database> returns Indicator 16.4.1 series: Total value of inward illicit financial flows (DI_ILL_IN) and Total value of outward illicit financial flows (DI_ILL_OUT).

23. Silberberger Magdalene; Madrueno Rogelio. Illicit Financial Flows and the Growth of Developing Countries: Unraveling the Intricacies of a Growing Global Problem. *URL SSRN 4368101*, 2023

24. Statistical Commission. Fifty-third session. Items for discussion and decision: crime and criminal justice statistics. March. 2022. URL <https://unstats.un.org/unsd/statcom/53rd-session/documents/2022-14-CrimeStats-E.pdf>

25. Torslov Thomas; Wier Ludvig; Zucman Gabriel. The missing profits of nations. *The Review of Economic Studies*, 2023, 90.3: 1499-1534.

26. United Nations. Global indicator framework for the Sustainable Development Goals and targets of the 2030 Agenda for Sustainable Development. 2017. No. A/RES/71/313. New York.

27. Баранов Р. О. Формування та реалізація державної політики запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. дис. доктора екон. наук спец. 08.00.09 / 25.00.02. Р. О. Баранов. Національна академія державного управління при Президентові України, Київ, 2018. 311с.

28. Борисенко Л. М. «Зарубіжна практика державного фінансового контролю та можливості її імплементації в Україні» *Інвестиції: практика та досвід* 13-14 (2020): 50-54.

29. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 року №436-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#n2310>

30. Дмитренко В. І. Імплементация міжнародного досвіду державного аудиту для забезпечення економічної безпеки України. *Агросвіт*, 2020, 10: 65-70.
31. Ключка О. В., Ключка С. С. Світова практика організації державного фінансового контролю та можливість її адаптації в Україні. *Aktual'ni Problemy Ekonomiky Actual Problems in Economics*. 2021(240):93-104.
32. Колпакова А. Державний фінансовий контроль на сучасному етапі: огляд концептуальних засад. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*, 2023, 2.1: 9-18.
33. Марушко Н. С.; Воляник Г. М. Нелегальні фінансові потоки: базові дефініції та класифікація. *Науковий вісник НЛТУ України*, 2023, 33.2: 60-66.
34. Марушко Надія, Горбан Ірина. Дотримання правових вимог в аудиторській діяльності при протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом. *Наукові перспективи (Naukovi perspektivi)*, 2022, 10 (28).
35. Мельник О. П. Аудит у системі державного внутрішнього фінансового контролю. *Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету Державної податкової служби України*, 2014, 1: 24-29.
36. Міжнародні стандарти з протидії відмиванню доходів та фінансуванню тероризму і розповсюдженню зброї масового знищення: (2012) рекомендації FATF затверджені Пленарним засіданням FATF 16 лютого 2012 року. URL: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2012/22.03.2012/1.pdf
37. *Можливості та виклики нових технологій для ПВК/ФТ*, Париж, Франція, <https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/opportunities-challenges-newtechnologies-aml-cft.html>

38. Москаленко Н. В. Світовий досвід побудови системи запобігання та протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, і фінансування тероризму. *Вчені Записки*, 2020, 2020/ 119. URL: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_2/31_70_2_1.pdf#page=127
39. Офіційний сайт The Banker <https://www.thebanker.com/>
40. Офіційний сайт UNCTAD <https://sdgpulse.unctad.org/illicit-financial-flows/>
41. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України. URL: <http://www.sdfm.gov.ua/>
42. Панасюк О. В. Аналіз досвіду у сфері державного фінансового контролю: Європейський Союз та Україна. *Економічний вісник. Фінанси, облік, оподаткування*. 2018. Вип. 2. С. 139–145
43. Піхоцький В. Ф. Становлення державного аудиту для ефективного функціонування системи державного контролю. *Економічна політика та фінанси*. 2017. № 50. С. 198–207.
44. Піхоцький В. Ф., Піхоцька О. М. *Державний фінансовий контроль: навч. посіб.* Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018. 484с.
45. Посібник щодо деяких аспектів здійснення фінансових розслідувань (дослідження фінансових відносин). 160 с. URL: [https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Typologies%20\(National%20Studies,%20Guidances%20etc\)/ukr_financial%20investigations%20manual.pdf](https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Typologies%20(National%20Studies,%20Guidances%20etc)/ukr_financial%20investigations%20manual.pdf)
46. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдженню зброї масового знищення: Закон України № 361-IX від 06.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.
47. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993 року № 2939-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>

48. Про Рахункову палату: Закон України від 02.07.2015 № 576-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#top>
49. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України стосовно уніфікації вимог до керівників окремих державних органів URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40215>
50. Розвиток державного фінансового контролю в Україні : монографія / Є. М. Романів, С. М. Гончарук, С. В. Приймак, Л. Я. Даниляк ; за заг. ред. проф. Романіва Є. М. Львів : Простір М, 2015. 174 с.
51. Сисоєва І.М., Добіжа Н.В. Особливості здійснення державного фінансового контролю в Україні. Вісник. Економічна наука. 2021. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/18_2021/4.pdf.
52. Уткіна М. С. Фінансовий моніторинг як один із засобів протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2020, 7: 292-295.
53. Фінансова розвідка України. 20 років розвитку та звершень: Збірка матеріалів з нагоди 20-річчя з дня створення Державної служби фінансового моніторингу України. Київ, 2022. 158 с. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/20rokiv/2201041816rokivFinMonitoringspreedSmallFileSize.pdf>
54. Якимчук І. М. Державний фінансовий контроль в Україні та перспективні напрями його вдосконалення. *Економіка та держава*, 2021, 7: 34-39.

ДОДАТКИ